МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парто Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхеьарча Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 142 (3999). | ЕРА, 26 ноябрь 1964 шу. | Мах 2 кап.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ХЬАШТИЙ — ДЕННА ТЕРКО

Коммунистически партен Советски правительствоан шоай керттера декхар лерхI советски наьха материальни духовни хьаштош дизза кхоачашдар. «Деррига сага духьа, сага вахар тоадар духьа» — уж дешаш дIаяздаь да парте кердача Программа тIа. Вай мехка хIара шера дукхагIа хул нахагIулакх деш йола учрежденеш, хьагъэ керда гIишлош, дукхагIа хьалду вах чубаха цIенош.

ХIара шера дукхагIа хул вай республике а наха гIулакх дара хьожаду рузкъа.

Къахьегамхошта гIулакх деш йолча ерригача организацей болх лерттIа вIаштIехьбаккхар — из Iалаьмате боккхача доархIаме гIулакх да. Из дика кхета а деш, шоашта хьалханиха латта деккараш дизза кхоачашдеш йола наха гIулакх ду дукха учреждене а республике. Хьалхарчаь вай Грознера индпошива фабрика. Цун коллективо валови продукци арахецара ит бетта план кхоачашьяьй 108,2 процент. Наха гIулакх дара болх дикагIа тоабар духьа дукха пайдане гIулакхаш вIаштIехьдаьхад цо. Цулуьа фабрика болхлошта карагIдаьннад къахьегамхошта гIулакх дара балха план а 106,9 процент кхоачашдъе.

Кердадар юкъе а кхухьаш лелабу шоай балх Сунженски района бытови комбината коллективо. Комбинате вIашагIъелла я дIаюха лела пи бригада. Каст-каста хул уж тайп-тайпарча юрташка, фермашка, бригадашка. Цар балха лахагара хьалйду комплекси заказаш. Комбината коллективо массала а кхоачашъю наха гIулакх дара балха план. ЧIоагIа терко я хьалхагIа къахьегамхой хьаштан дайна а дайна, тIаккха уж дика Iалашдара вIаш долш гIулакхаш вIаштIехьдахара.

Грознерча № 106 йолча тика чу хIана эца вена даг массала, а дег раьза хиннa дIаводa. Геттара эшш гIулакх деш ба тика чу латта продавецаш. ХIана эца веначa сага за йоаргIйоадаш, дуйно девар харжара чIоагIа къахьег дар. Тика коллективо цахаддаш балха юкъекхуьй кердадар.

Иштта дика болх беш я горпромторга чуйоагIа № 6 йола тика а. 10 бетта план хаьал хьалха кхоачашъяьй цо.

Къахьегамхошта гIулакх дара болх дика вIаштIехьбаьккха коллективаш ахь а дукха юкъа йиш я вай. Цхьабакъда, бехкаддаха деш цу балха юкъера кхоачашбоацараш а. Наха гIулакх деча цхьайолча учреждений кулгалхоша хIанз а дика кхетадац из болх мел бехктоххаме ба. Хьалхаргъя вай Шаьла района бытови комбинат. 93,2 процент мара кхоачашъаьц цо 10 бетта план. Ихы а вагIа латт гIулакхаш Шелковски района бытови комбинате. 83,3 процент мара кхоачашъаьц 10 бетта план. Иштта во латт из болх Назрани, Урус-Мартана районашкa а.

ХIанз а дукха пийсу болх во беш йола столовеш. Даа хIама тайп-тайпара а чам болаш а хилац. Столовей болхлой Iымерза бац хIама даа удача нахаца. ДукхагIча хара столовешка бIеха хул.

Во гIулакх да хьалъеш латта бытови учреждени ханнахьа йисте ца яхар. Цу тайпара моттигаш а йолаш я. Дукхахча хана дена хьалъеш дар Назрани районе бахи. Бакъда, хIанз а из йисте маца аргьа ши хала да. Ваьх геттара во бу Назранерча маьхх еча пекарне.

Дукха кхоачамбоацараш да Грознерча бытови комбинатий балха юкъе а. Цхьайолчар план кхоачашъяц, керда методаш балха юкъеххувлац, эсала леладу наха цIагIа гIулакх лоаттаделга. Хьа да Грозне электробритваш тоаде моттиг дахa.

Цхьайолча районашка геттара эсала латт мих хица Iалашбелга. Уж кхоачамбоацараш ихы дIахо да мегаргдац. Наха гIулакх делга из чIоагIа бехктоххаме болх ба. Столовешка, прачечнешка, парикмахерскешка хIара денна бу болх къахьегамхой хьашташ Iалашдара тIаберадбаь ба. Цудухьа чIоагIа доархIаме да цхьанна сага бохам баргбоацаш болх вIаштIехьбаккхар. ДукхагIча даьхе цу учреждений балхах тайша да малагIа уйла йолаш балха йода саг. Из дагадоагIаш хала веза бытови учреждений хIара болхе.

ХIанз а пийсу тикаш чу латташ бола продавецаш кахаца мели болаш йоа моттигаш. Из гIулакх вIаьла да мегаргдац. Продавецай балха культура лакхъяра маьхдаш йоаьле е эза.

Ателешка вена саг бевше тIехьар, цар валлаш ханнахьа кхоачашдаре парикмахерскешка, столовешка баькхача нахаца Iымерза хилар — из массаза а терко е езаш гIулакх да. Ерриге торговли бытовойн учреждениеш деккарийла а наха гIулакх дара болх дентара делга тоабе.

Партийни советски организацеш цахаддаш тIаьхьенаш лоаттабе беза къахьегамхошта гIулакх дара балха. ВIалла да мегаргдац ух шера хьалъьа яха эзаш йола бытови объекташ хIанз а йисталхалза латташ хилар. Ух юкъейисача хана беррига нах тIабахийта хьалъе еза уж, бизза пайда эца беза цу гIулакха пачахьалкхено дIахьожадаьча дерригача ахчах.

Торговлен бытовойн учреждений балха юкъейоахьа еза керда методаш, къаьстта терко е еза наха цIагIа гIулакх лоаттадара.

ХIана чIоагIа доархIаме да Iаьна хьалашка торговлен бытовойн учреждениеша лерттIа болх бергболаш мел эшар Iалашдар. Уйла е еза гаьнарча юрташка Iай товараш хийшца дIакхухьаргдолаш торгови сети болх вIаштIехьбаккхара а.

Торговлен бытовойн учреждений коллективашта юкъе шерагIа йоаржае еза коммунистически къахьегама цIи лакхара ахь.

Советски пачхьалкхено цахаддаш йоахе и советски наьха вахар дентара денга тоадара. ДIахо ихы а дукхагIа рузкъа хьахецаргда къахьегамхой хьаштан Iалашдара.

Наха гIулакх деш йолча учреждениешкарча болхлошта хьалхашка латтар сийлен декхар да. Из толамца кхоачашдара шоай беррига ниа, хьаькъал сарцагIдаьккха къахьега деза цар.

Зябь аьха яьккхай

Яллат чуэцара балхаш йистедаьнначул тIехьагIа Шелковски производственни управлене Менжински цIерахча юртбоахема артела къахьегамой хьинаре къахьега болабелар тIадоагIача шера юртбоахама культурай хьувкъам лекха хилийтар духьа. Цар лаьрхIар бIаьсти алаташ дIадувча дерригача лаьтта зябь аьха яккха. Планах 290 гектар мара аха ца езача уххаза хIанзале а аьхад 434 гектар лаьтта.

Дика къахьийтад зябь оахача колхоза трактористаша Захаров Михаила, Калмыков Федора, Иваночкин Владимира. Сменах йола норма 130 — 150 процент кхоачашъю цар. Колхозе лаьтта оаххаша а хий дулаш латт кхай тIа. ТIадоагIача шера хьажкIаш дIаюергйолча 200 гектара тIа хIанзале а хий дилла баьннаб.

Н. ОСМАНОВ.

Iаьсий дика кхеду

Деним дика къахьегаш я Урус-Мартана производственни управлене «Лермонтовский» совхоза шоллагIча отделене шурий ферме Iаьсий леладеш йола Мальсагова Iабидат.

Ше гIулакх ду 40 Iаса цIакха цамогаш ца хулийташ аьх бутт балламца дика хьалкхеду цо.

Дерриге гIулакх зооветеринарни хьехамашца деш хилара норма 500 грамм мара йоацача денней буси хIара Iаьсанна 600 граммал сонгIа дозал тIаккхетийта вIаштIехьдоал цун. Ший толамех кхоачамбаь ца Iеш лоалл лаха болх бечарна а новкъостал деш хьайонгIа из.

Г. ЗАКИРОВ.

ТОАБЕ ФЕРМАЙ БОЛХ

Опытни доараш хIезига бац Наурски производственни управлене «Советская Россия» яхача колхоза шурий-товарни фермашка къахьегаш. Дукхача хоахаша тIехдика толамаш даьхад укх шера.

Цхьабакъда, колхоза фермашка шоай торе йолча тайпара къахьега йиш ца хулийташ дола дукха кхоачамбоацараш а да. Укх тIехьарча хана дикха кIезигъенна боахаме денней бийсанней йоаккха шура. Масала, нагахьа сенна укх бетта хьалхарча денношка хIара денна 1214 килограмм шура йоаккхаш хиннаале, хIанз йоаккхар яц 860 килограмм мара.

ШоллагIча шурий-товарни ферме хьакагIа йола доярка доархIаш я Вайсултанова Тамара. ХIанз 14 Iаттах хIарагара 40—45 килограмм шура мара яккхац цо денней бийсанней. Из лакха кхазаза кIезигагIа я хьалхагIа по йоаккхаш хиннача. Ше кхоабача доахах хIара Iаттагара денней бийсанней 30—35 килограмм кIезигагIа йоаккх шура цхьоалагIча ферма хьакагIа йолча доярка Садулаева Неба а.

Шура кичара хулургьа,— лоаккъ доярхаш,— нагахьа сенна тха доахан мела хилча.

Бехкала да, шура кIезигьяра керттера бахьан колхозе доахан бегIа кхаба баларах доалла хилар. Буц хьекха чуйнацча моттигашка даж доахан хIанз.

Доакъараш кIезига кийчдаьд колхозе, хIаьта а ферме кходеш лап уж. Шинна а ферме хьаьшта гонахьа хьал-Iо а кхийча укх ча, доахане когаш тIаберттан хоттала а ухийташ.

Кулгалхоша яхачох, лахане ча во луаш хилар бахьан долаш за из, цудухьа цар Iо а легадеш когаш тIаберт. ТIаккха ча ша а саташ бардера хIаьхве мегацаь, шортта ферме бахьан из кийча хIаьта а? Цо торо хулийтаргъяр тIожачо доакъарех пайда хилагIа эца. Цхьабакъда, уххаза не деш бац. ХIанз хьайбацта лом кхухьаш латт колхозе. Из дикагIа дола доакъар а ихы хем боацаш леладу. Иштта хьа а кхухьаш лаьтта йойоассаю силос а. Хеш ца, цу тайпара лаьттача вIашагIъийна доакъареш хьайбаша хургдоацила.

Колхоза цхьанна а ферме оттаяь дец распорядок хьайбаш кхабара рацион из хIанз а.

ХIанз ихы а юхдиса ха йоллаш. Шурий товарни фермай бригадираша Даудозем Хатуевек хьайбаш леладерий болх тоабе а доахан дикагIа кхаба е деза.

К. САИТОВ.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

ВорхI шера лаьн ханал хьалха кхоачашъяра яьржача яхье къахьегама боккха толам баьккхаб Карабулакски бурув деттача контора мехкдаьтта тохкарий коллективо. Ханал хьалха кхоачашъяьй 1964-ча шера план. 19-ча ноябре цунах лаьца Даьхенна рапорт деннад мехкдаьтта тохкараша. Республике хьалхарчарца 1965-ча шера чотах болх бе болабеннаб уж.

Шу доладелча денз 45200 метр сонгIа бурув техад цар, цунах 12500 метр гаргга бурув техад эламига диаметр йолча оставшца. Планаца нийсдича 11,3 процент лаккхъеннай къахьегама онсарле. хIаьта бурув тохара сухал — 3 процент. Бурув тохара балхашка дIададар лохдара чотах кходаьд 97 эзар сом. Болх бе йолаяллийта дIаеннай 7 лакхача дебитахи цаI нагнетательни мехкдаьтта скважена. Шера план кхоачашъяра хьалхе яьккхар бурув тохара мастераша В. Каткова, Н. Губина, М. Яшина, А. Панфилова, В. Терлецке кулгалдеча бригадаша. Шера план кхоачашъяра гаргга я мастерий Б. Касакова, Д. Тонкогубова, А. Печенова бригадаш а. Керда техникеи дикагIйола технологии низ тIабахийтта балха юкъеххахьарца, къахьегам дика вIаштIехьбаккхарца шоай балха тIа цо боккха толам баьккхар мехкдаьтта лехараша, тоаеннай къахьегамен технологически дисциплина.

Мехкдаьтта тохкарий толамашта керттердар — нахаца болх бар. Коммунистически къахьегама предприяти яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш я Карабулакски контора бурув деттарий коллектив. Коллективе на сий дола цIи яьккхай прокатно-ремонтни цеха дукхагIйолча бурув деттача бригадаша. Наха шоай балха говзалаш лакхъю. Бурув деттараш Зелин Александр, Катков, Владимир, Тесленко Алексей бурув тохара мастераш хиннаб. Слесарь Масленников Павел хIанз участка механикалла болх беш ва, хIаьта слесарь Исаковский Иван — скважинаш карверзаяра йолча цеха механикалла.

Шоай балха говзал тайп-тайпарча производстве курсашка лакхъяьй 290 сонгIа болча наха. Дукха бурув деттараш шоай балха опыт Къилбаседа - Кавказа ихча районашка дIа-юха эца баха хиннаб, иштта Азербайджана, Татаре, Нижне-Волжски совнархозе, хIаьта тхо долча хьоалагIа баьхка а хиннаб мехка дукхахча районашкара вахалаш.

Шера план хаьал хьалха кхоачашъяра боккхача доархIаме хилар дукхха организационно - технически мероприятеш чакхъяхар. Массайолча буровойшка оттаьй бурув тохара инструменташ Iочук хьаки йоахаш йола (МСП-2) яха механизмаш пневматически дIоагIеш, бурув тохара свечаш, пневматически кельъераш.

Карабулакски бурув деттача контора инженерий конструкцеш йола боккхача пайданера гидромешалкаш оттаьй ерригача буровойшка.

1964-ча шера халкъа боахама карагIдаьннарий Выставка доакъашхойла уж чIоагIбеш дола тешалаш деннад Карабулакски бурув деттача контора дукхача боахлошта. Царна юкъе ба: контора директор Анатолий Капонович Куксон, технически отдела начальник Николай Гаврилович Кулявцев, бурув тохара мастераш Мицук Виктор, Панфилов Александр, Костенко Николай, бурув деттача контора керттера механик И. Б. Хадиков.

Укх шера 280 сонгIа долча адпошарошечни остаца болх баьб мехкдаьтта тохкараша. Тlехника хьеххамаш делар ГрозНИИ конструкцех лаьча цу осташа. Шера планах балха юкъедахьа дезаш хиннараш миссел хул уж. ХIаьта алмазни остах а толамца пайда эйцаб бурув деттараша.

Дукха кердадараш юкъехуль скважинашта тохкамаш деш а. Гидроперфорацие новкъосталца кхоачашду мехкдаьтта тохача скважинай горизонташ хьаеллилга. Лелхаш йолча тампонажни спаргдашца оттаду скважинашта цемента тIаьш.

Утяжелитела регенераци яра тоххам беш я Серноводски районерча № 11 йолча буровойра установка. Хургда аьйна хеташ хиннарел дикагIа хилар цунах хьахиннараш. Кхоачам болаш да духхьала шин бетта 1200 тонн утяжелитель уххаза кхеяр.

Шеррача боарамах шоай болх бе йиш йолаш ба рационализатораш. Тха рационализатораша еннача предложенеех 100 эзар сом пайда хиннаб пачхьалкхенна. Масала, бурув тохара балха вокхагIйолча мастера Андрей Дмитриевич Катасонова укх шера 15 предложени еннай, ерригаш а балха юкъехьоии я уж. ДикагIйолча рационализаторашта юкъера белгалбаха безаш ба бурув тохара мастер Н. Федоренко, слесарь Г. Хашагульгов, аьшка пхьар У. Гандалоев, механик А. Гоголев, токарь. В. Поджалати, массехи предложени еннай царех хIаране.

Белгалдаккха дезаш да авари цаеш балхаш дара Карабулакски контора мехкдаьтта тахкара бурув деттараша балха юкъейихьа дукха мероприятеш, хиддаза ярт а йоацаш производствана чIоагIа эшаш хилар. Масала, шишша пусковой конференци оттаю кIара буровойна. Дагадоана хIаманаш калонаш нийсдуча лаккхехьара мелови тIоанаш сучадаьхача оттаеш я «Модель» яха цIи йола шоллагIа конференци.

Шераш латт бурув тохара балхий фронт. Къахьегама толамаш дахара керда рубежаш белгалъю Карабулакски бурув деттача контора мехкдаьтта лехараша.

А. БАКАЛЮК,

«Сунжанефть» НПУ Карабулакски бурув деттача контора технически отдела инженер.

Кхьча маркаех йолча автомашинашка диллача «Москвич» геттара къона я. Ткъо шу сонгIа ха хьалха, 1941 шера июне Московски кIезигалитражни автомобилий заводо арахецаб йолайир «КИМ-10» яха кIезигалитражни легкови автомобиль, хIаьта уж арахецалга тIемо юкъагI а даьккхар. 1947 шера заводо серийни арахеца йолайир «Москвич-400» яха автомобилаш. 1956 шера «Москвич-400» ихари ши шу ихы даьча конвейера тIара хьайолаелар «407» марках йола машинаш. Уж автомобилаш а цар модификацш а (фургон, универсал, санитарни машина, такси, кулгаца никйсъеш йола машина) чIоагIа яржай.

Дукха хи йоацаш завод йолаеннай «Москвич-408» яха кердача моделах йола автомобилаш арахеца. ТIехаппахьара кул ихы тайпа хиннаца Iеш, лелла аттагIа, дIа-хьа хьовзара аьттув болашагIа, дIахар тайжагIа, из чIоагIагIа, сухал сахьата 120 километрга кхоачаш хиларца а дикка хувдаеннай машина. Машина пассажирски кабина комфортабельнагIа я, кIаьта багажни отделени а йоакхагIа я.

Суртo тIа: аьрдехьа — цхьан хана «КИМ-10» яха машинаш вIашагIйиййа слесарь А. Н. Алексеев цу машинох наI заводски музея экспозицена хийтъеш ва. Аьттехьа — из ва «Москвич-408» яха керда автомобиль дIаяла хийтъеш воллар а.

В. Хуллаева сурт.

ТАСС фотохроника.

ХАЛКЪИЙ-ВЕЖАРИЙ БАРТ ТАЙНАЧА ДЕЗАЛЕ

А. КЛЫЧЕВ,

Туркменски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель

Туркменски халкъо белгалдоаккх доккха цIей —Туркменски ССР-и Туркменистана Коммунистически партии вIашагIъеллача дийнахьа дена 40 шу дизар. Политически къахьегамен хьинар чIоагIа вIдеппача хьалашка деаду республика къахьегамхоша сийлахьа ди.

Шовзткъа шера хьабеначa наькъа ноггаш а еш, туркменски халкъ гIаддаха да республике хиннача доккхийча хувцамашта. Туркменистан — цхьаш хана пачхьа Росси тIехьайиса хиннa моIнинг — Ленински Коммунистически парте кулгалца, шоашта болча аьттон духьа доацаш сийлахь-доккхача оьрсий халкъан вежараша долча ихыча халкъашен деча гIо-новкъосталца тоабенна мохк а хинна дIаьттай, экономикен культурен дегIайоаллеча доккхий толамаш доахаш я.

Туркменистане хиннараш халагIа хувцамаш да дикагIа кхетадара, дIахача хенацара цхьайола цифраши факташи йоалаергьа вай. ХIанзарча Туркменистана дикха доккха лакъа дIалоацаш хиннача Закаспийски областе бейх беш ерригаш а аьхустарни хьисапера боамби цIенбу 11 завод, боамбе даьтта доаккха къаьнара ялх предприяти, массехх кагий хьайрен бараьаш тета а кога гIирс бу а мастерскейи мара яцар. 1913 шера 129 эзар тонн мара мехкдаьтта даккхацар уккхаза.

Къеан моцали — иштта дар пачхьа самодержаве а моттигерча ханийи балйи а ши Iазап тIалаьттача дехкапашка хинна хьал. Сийлахь-боккхача Октябрал хьалхагIа ахархой кхашка дар... 64 пуха боамби дIабув 36 сеялкеи. Омаца бора лаьттан тIа болх. хий лехкар къаьнарча спосабах — чигирашца.

Дукха а дукхагIа бола баха нах дешар-йоазув да ховш бар. ХIара 1000 сага юкъе деша а хаа ховш ворхI саг мара вацар 1914 шера. Iалаьмате дукха нах бозбеш дола эпидемически лазараш дар даьржа.

Тха хьамсарча мехка истори бIаьсти хьлар Советски Iаьлал эттача дена. Шерагара шу массаза дола ниа чIоагIлуш, чIоагIа легIаеша промышленность, дукха доакъош дола механизированни юрта боахам, хьалха латта культура а йолаш, тоаенна социалистически пачхьалкхе хулаш хьеннай республика.

ХIанз, еза юбилей белгалйоаккхача хана, Iалаьмате доккхий хи тIара гIирсаш, низ бола химически предприятеш хьагъю республика, мехкдаьттан газен республика я Туркменистан. Республика малхбузен сагIорахьа къахьегаш я дукха заараш болча мехкдаьттахоех латта. 1963 шера мехка ворхI миллиони 772 эзар промышленносто арахеца продукци 1940 шераца пийсйнча дизза дукхагIа лакхъеннай.

Шанкха а ца даьча тайпара дукха хьалдеш да чуIе цIенош. Укх тIеххьарча ворхI шера республике бахача нахах дихьлагIа дакъа кердача цIеношка чуковшар деза. Тоалуш е хозлуш я латт индустриальни центраш — Ашхабад. Чарджоу, Гаурдак, Безмеин, Небит-Даг, аргадоалаш латт туркменски юрта сибат.

Туркменски ССР-ей Туркменистана Компартеи 40 шу дизарга

тонн «Iаьржа кошув» деина, из даккхара республика семилетка тIеххьарча шера рубежага кхоачаяь йола етрих. БIарчача 1913 шера Закаспе даьккхар миссел мехкдаьтта хIана хIара вIираниа доакх тханцига.

Республике ладарра аьлча керда хьахиннай химически промышленность. Болх бе йолаялийтай Чарджоуски суперфосфатни завод. Челекенски сажеви завод, хьалъяьй Красноводски мехкдаьтта чакхдоахача завода шоллагIа аргIа. Толаме дегIадоагIаш латт промышленноста аттара къонагIа дола дакъа — газ.

ДегIаухаши низа чIоагIлуши латт республика индустре кхыдола доакъош а: машинаш ю, метала чакхдоаха, гIишлой. Аллха укх тIеххьарча шерашка хьал з яьй, болх бе а йолаялийтай 180 предприяти. Туркменистана ерригача промышленносто ...

КIоаргга революционни хувцамаш хиннад юрта боахаме. Технически низапа чIоагIа кийчбаьб из. Боамбе кхашка ораьннай боамби боакха агрегаташ, чеканочни машинаш, дукха кхыйола хIанзара техника. Дикка дукхагIа я юрта боахамга дIаухийта капиталовложенеш. ДукхагIа хиннай республикана тела минеральни удобренеш.

Туркменски халкъа вахар чухь исторически событи хилар Каракумски канал даккхарах. Цул хьалхара аргIа чакхъяьлар 1959 шера. амударьински хий Мургабски оазиса чу кхаьчача хана. Цу оазисе шоллагIча шерре а дена искусственни хьерсам чура хий дехка лолалир битаъа хьоаса болча боамбе маьхеръ сорташ кхедеш йолча 55 эзар гектар делинни лаьтташка. ХIанз канала хьарсам чакхоаш КъулбамалхбоаленIа ракумашка гIолла, Аму-Дарьяй хий хьачукхаьчал республика столице — Ашхабаде. Каракума яьссаленашка гIолла дIадаьржад керда искусственни фордаш — Сары-Язынски, Тедженски, Хауз-Хански. Ерригача кердача водохранилищашка миллиард кубометр сонгIа хий чухош.

Коммунистически партен Советски правительствоан юрта боахам дегIабоалара еча йоаххоно юрташкарча къахьегамхой дегаш уроттадир дукха езача Даьхен сийлен духьа керда толамаш дахара. 1963 шера пачхьалкхенна дIабеннаб тIехбаьнна дукха боамби-бедаь — 459,3 эзар тонн. Колхозий совхозий экономике тIатIа боккхагIча доархIаме хулаш латт хьайбай боахам. Тоалуш доагIа племенной гIулакх. Колхозаш доакха жа леладеча совхозий ларда тIа вIашагIъеллай кхоъ племенной заводи пхиъ племенной боахамя. Цецвоаккхаш чIоагIа тоеннай туркменски халкъа къаман культура ленински къамий политика байраяха хIал. Беррига а дийша бола мохк а хинна дIаьттай тха республика. ХIара шера партаашта хьалхашка хов 340 эзар бер.

Массанахьа а ниса чакхдоаккхаш да массанена а бархI шера дешар хьехмагь. Дукха а даккхерен юкъерен дешара заведенеш ахкьй республике. Цар чу дешаш 34 эзар студент ва. Вузаш ихы тIа а йохкаш латт. Шу хьалхагIа Ашхабаде хьайийлай лакха квалификаци йолча специалистий кадраш кийчъеш йола политехнически институт.

Туркменски халкъо доккхал ду Iилма лаьхкъе карагIдаьннача хIамаех. 52 Iилмай учреждени я тха. Царна керте латт республикa Iилмай Академи. Бахача наха хIара 10 эзар сага доархIаш кхоачача студентий дукхалга диллача Францез шозза сонгIа тIехьяьннай тха республика, Италел — кхозза сонгIа, Турцел — ийссазза, Иранал — 25-зза.

ЛакхагIча дагIа тIа даьннад Советски Туркменистана литературей искусствой. Культура мастераша кIезига хьалльин Советски Союзал арахьа а йоваш йола талантливи произведенеш. Туркменски халкъага теро хиннай Маркса, Энгельса, Ленина произведенеш, оьрсийи дунеди художественни литература боккхийча мастерий книжкаш шоай наьна меттала деша. Театрий спенашка толамца чакхъюва Шекспирен Гоголен, Мольера а Островске а, социалистически мехкий драматургий пьесаш.

Советски Iаьдах латтача шерашка республике хьалххеньй советски интеллигенци къаман кадраш. Халкъа боахама. Iилма. просвещене, культура дерригача доакъошка болх беш ва лакхерен юкъерен образовани йола 64 эзар гаргга специалист.

Кердача къахьегама толамашца наькъа боргIа республика гоболийи юртийи къахьегамхой юбилейна. Задалел сонгIа эзараш тоннаш «Iаьржачa кошо» еллай мехкдаьттахоша малха. Продукци арахецара темпаш ихы тIа а лаккхъеш ба химикаш, мехкдаьтта чакхдоахараш, юушаш ераш, машинаш ераш.

Шоай толамаш совдоаккх ба юрта боахама болхлой. Чилла боахараша толаме кхоачашъяьй чилла буриттаьш кийчъяра шера план, ахархоша Даьхен амбарашка тессад ши миллион пут сонгIа ихат. Пачхьалкхенга «кIай кошув» доххаре тIанийца социалистически декхараш кхоачашдар духьа тIагIертта къовсам лоаттабеш ба республика боамби лелабераш.

Производительни низаш дегIаккхувлача махахача Дерригача толамашца тхо декхарийла да сийлахь-воккхача Ленина партена. Советски Союза республикаша вежарашха деча новкъостала. Республика юбилей йолча дийнахьа туркменски халкъо доккха баркал оала Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета хIаьд да луш цар шоай йоакхо ярах.

Партийни вахар

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ЦА ХИЛИЙТАРА

Грозненски районан опорно-хьозяйствени совхозан партийно-пачхьалкхен тIахьожаман группа 17 саг чулоцуш ю, хIаьта цул сов — 7 саг. Отделенешкахь фермашкахь болх беш ю 61 сагах латта 13 пост. Цу тайпанара дикагIолчу къахьегархоех 78 сагах вар халкъа тIахьожаме дакъа лацаш. ХIара партийно-пачхьалкхен тIахьожаман группехи постехи йоьлла керла положени араяьллачул тIехьагIа шозза алсамбаьлла халкъа контролераш. Центральни группа 30 сагах дIакхоачаш шеръелла, хIаране чу массанахьа санна ялхинча сагах чулоцуш йола 20 пост хилла 13-ена метта. ХIора отделенешкахь болх бергболаш йола тIахьожаман новкъостала йола 11 сагах латта посташ вIашагIъеккхай (4 группа). Совхозера хIора шолгIа сагар халкъа контролер ва.

Партийно-пачхьалкхен тIахьожаман кертехь пайда боллаш, массане дакъа лоцуш, бокъонца халкъа контролераш долла гIуллакхаш вIашагIтоьхна шуна хууду совхозан парткомо, кхашкарча мастерскешка, хьайбай фермашка, гараже, гIишлошъеча — массанахьа а халкъа тIахьожама сийрда бIарг хилара. Партийно-пачхьалкхен тIахьожама ерригача система кулгалху совхозан парткомо. ТIахьожама новкъостала йолча группа председатель ва совхозан парткоман секретаран заместитель. ХIаьта отделенешкарча группай председателаш ба цу отделенеш партийни организацей секретараш. ХIара кварталах цкъазза оттаеча планах бу шолгIа болх тIахьожама группана. Производстве плана кхоачашъяран мота боахама продукташ — шура дулх, тха, фуаш, ахат, баьцандарааш, сомаш шиЙ ханнахьа пачхьалкхенна дIачуларан цертерa уйза тIайоьхийт ю. Отделенеш, шурий-товарии, хьакхий-товарии, олхазарий, жа фермай балхана хьажара бокъонца цакъа лоьи халкъа контролераш. Ишта парткоман заседанешкахь а партийни болхлойн собранешка къамельлаш ду, гIуллакхаш кхоачамбоацараш хIадоаххерга вIашгIехьдоах бу. Кхоачамбоацараш гучадахарах а доккхIаметтIа за цу курйолаш дела гIуллакх хьалхе вIаштIехьдаккхар.

1964-ча шерара бIаьстан кхашкара балхашка совхоз кийчъалоцш, цу балхий дикалга, гуралла даьтан чуаргара, хIаьта гуйрана хьалха ахарга, доакъар кийчдарга хьожаш хиннай тIахьожама группа. Группай постий контролераша накаххаш тIахьожаш лаьттабьо шура ляххара, цуи хьоалла, фуаш гулдара, хьайбай кхабара, царна гIуллакх дара, кхыдаранга. Масала, хьакхий-товарии ферма болх бокъонна тахха а техха парткома заседане цу гIуллакхах лаьца доклад йир. Бекхе баранга чIоаргIа бехк болга бIаштIехьдаккхара болх тоабара хоадам болла предложенеш ехаь.

Жа дахкача хана Iоахарий лоьрхIаш, царна гIуллакх миита цу хьожаш хилар тIахьожама группа. Уггаза гучадаьлар учет ийса ца хьалар. хIаьта уж кхоачамбоацараш цу сахьате дIа а хьахар халкъа контролераша.

«Комсомольский прожектора» бутIаш дехьбу тIахьожама группа. Партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостала йолча группа биро член ва «Комсомольский прожектора» отряда начальник Амиров Руслан. Дика болх беш ба халкъа контролераш: шофер Кузнецов, доярка Азамова, Iаьсий ледадер Маркова, комбайнер Ашидалов, тракторист Кагерманов, кхыбараш.

Юкъаьхьарча партийни организацей секретараша, тIахьожама новкъостала йолча отделенеш группай председателаша, постий кулгалхоша, дакъа а лоацаш бетта цкъа семинараш ю группо. Балха планаш юц, отделеней группай председателийн постий кулгалхой отчеташка дагарI, балха опыт дIахьа шоц цу семинараша. ТIаккха уж дешаш хулаш семинараш ю отделеней группай постийн бервагIача членашца.

Ф. МИЯКИН,
Грозненски опорно-хьожхама совхоза партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостала йолча группа председатель.

Мархаш—къиза гIулакх

Исламо беча хьехамах бусалба нах лекхарийла ба цаI мара йоаца дела Аллахl хиларах, цо лаьйта пайхамар Мухьаммад хиларах, малейкаш, шайтIаш долаш хиларах, нах гIоттабергбола къемата ди доагIаргхиларах алхьалех жожагIатех хургхиларах тешна, къорIа тIа маяхкара хийтена, къорIа тIа маяхкара кийтена-бус пхи ламаз де, закат, салха лакха, сагIийна хIама луш хила, марха кхаба, тына дела лелош леладеш хила.

Дына керте латтараша мохкара нелам ардаларца хьахиина а доьлаш, цул дукха хьалхагIа дена хиина дынадоллада за бусалба дына дукха а хьхагIа дола деза денош гIулакхаш. Масала, марха кхоабара хьадоагIа Iарбий хиначa къахьача диннгара (рамазан е рамадан). Цу хана хукиза моттиг доьцаш хиннай мархаша Iарбий дына культашта юкъе, уж хьахиннад нах къе, меца, Iалыча инзаш царна карадерзаде, кхетадепа могача хана. Iарбий бахача метта хIайха, долла хIама доккъалеш доагIача ахки даа хIама кхоачалуш хиларца мопал лехие ваш хиннаб уж, дукха баххаш де дийнаa сарахьа а бийсак а. Цу хана Iарбий тешаш хиннаб наха дикадаь деши воаар деши бола дахьлаш белах хиларах. Цар сагIаш деш, ламазаш деш хиннад царгара моалта дикадар дехаш: догIа дайтар, ялт хьувкъадар, хьайбаш дебаза дехаш.

Ахкий дуа хIама кхоачалуш хиларца дувзадена цу хана оттадаьд цар мархаш кхоабилга. Цу хьакъе белгалдаккха дезаш ю рамазан е рамадан яха цIи марxий бетта хилар а. «Рамадан» яха дош хьадоагIа «рамад» яхача деша тIара. Из за Iаьдьмате йоккха Йохах яхилга. Цу хана Iарбаша мархаш кхоабаш хиннад массаза а ахкий йIайхача хана. Бакъда, тIехьагIа, Iарбаша сигала хьакулача бетта календарь тIаийнача, мархаш кхабара ха а хунаьлла йолаекнай ше бутт барга [illegible].

КъорIага диллача (сура 2, стих 18) мархаш кхоаб къорIа Жабраиле ахача малейкага тIайлла дала АллахIа нахага доосийтача рамазан яхача бетта сийна. ХIаьта цу тIа йоах, мархий бетта халла дань гIулакх 70-за дукхагIа маьа болаш хургда. цулукьа цу бетта далла гIулакх дань саг ялсмале вахаша варгваш. цул соагIа цу бетта жожагIатех наIараш къайла а хул. Цу тайпара, мархий бетта ралараx кхера везаш бусалба саг, къорIа тIа ахачох, цу бетта малао цуш доккха ирза да. из дохха дукха везачунга мара кхоачаргдац.

30 дийнахьа мархаш кхаьаро чIоагIа халча оттабу къахьегаш бовха бусалба ды лелаберан: са тессача хана деза йоад боллашца йолча хана хIама яа луаш лелаpo вIашкаьбу саг. бос хIабоза, мелзах вох, дегI чIоагIа даш. ХIаьта марха дахча сага молкаш мала йиш яц. тIаккха унахцIена воаша. доргина дерба де лозача сага къаьстта доккха Iазап тIоттталу мархаша, цар гетара йохайнйя хIайоаххь цуи догIа укхцIено. Марха доача сага болх бе чIоагIа хала да, нулукха къахьегалаш царга. хIаьта кукха шийлу марха доала нах балха боккхача уж дог гIел а деле Iоботталуш. Масала, Урус-Мартана, Шаьла, Наьсарен, кхыча районашка мархий бетта болх бе нах тукхий кIеззигагIа арабоалаш. хIаьта къахьегама оцаарле доххуш хилар гучадаьлинал. Цу тайпара, мархаша ше ду общественни производствана а уж кхоабача сага шийн боахама а.

Мархий бетта моттел пхьабача наха — фанатикаша кхыча беттанка а бIарча беттанкий юкъ-юкъерча деношкен а кхоаб мархаш. Цу наха пIенийнa хIазак ю шоай догIа укхцIено. Уж мархий бер а болаш пхьа бетта вIаштта мархаш кхоабаваш ба. Царна чIоагIа хала да мархаша вIаланта, гIалдена шоай догI юхаметтаиттаде. Изттача сага атта доьи лазар, из вераше чIоагIа хила за.

Молдаша кхийдарашка моттел берашка а мархаш кхоабийта моттагаш болаш а. цунна дена маргIа берам дешарах а доахаш.

Къахьегамхой дIаякха а шигнабак мархаш кхабоме вала. Мархаш кхабар шоай оуштах детача. наха хьийтача къах ваха гIертача дына керте хаттачов пайдане долга хов царна. кхыдола бусалба дына деза денош а санна. Цар дика кхеталу мархаша шоаш йоаза тIехьа доаттабеча къахьегам [illegible].

Дынах тешарашта халлаза Iшаьа-атеистически хьехам бешкалраш. хIанз вайнента тIа-тIа кIеззигагIа хул мархаш кхоаба нах. Масала, укх шера Ведано района юрташка хьалха хIададача шерашка санна торжественно доаланзар мархаш. Школаша леттIа занятеш йир.

Общественносте бе-башха ца хоташ дика йиш ми дына нахa чIатесса кьаьна гIулакх — мархаш. Мархаш а кхыча дына гIулакхех а доала зулам хIадохйташ пропагандистски кхетама болх бе беза дынах тешача нахa юкъе.

И. МАМПОВ.

Укх шера плана хала хьалха кхоачашъяра хьинаре къахьегаш я «Октябрьнефть» НПУ коллектива. Дика къахьегама толамаш дахарах кхоалагIча кварталe ЕрриагIеншин яхе хьалхара моттиг хьаккхар ю. Цунна хьожабай РСФСР Министрий Советаи ВЦСПС-еи карара тара теза байракъ хьалкара ахчан премии.

Ух къахьегама тешаш лох цо ош къахьегаш ба мехкдаьттахой йиъалагIча кварталe а. Мехкдаьттеи газ ахкара пхьайтта бетта плана 18-ча ноябре кхоачашьяй тха [illegible]. Российски Федераце 30 миллиард фонди юкъе дикьад массеха эзар тонн мехкдаьтта. Хьалоаккхача мехкдаьтта тешаргa газаги дIабода нах лохбарах укх шера пачхьалкхена кхоаьь ахча 119 эзар соагIа сом за.

Укх шера дукха балхаш даьд тха коллективерча болхлоша, инженерно-технически болхлоша керда резерваш балха юкъеххьаш. Мехкдаьтта даккхаран скважинаьта бурув тохарaш йола техникен технологи эргайоаккхаш. Дукхача объекташка автоматизаци механизаци яьй. Ер цу доладеча деза ерриггa кийчъяь геолого-технологически мероприятк 230 соагIа я. Цар тоьо хилийтай планал соагIа массеха эзар тонн мехкдаьтта даккха.

Цул соагIа скважинаьта капитальни ремонташ еш а дукха балхаш даьд. 30 скважина ремонт яьй. Укх а мехкдаьтта ца луш сайца хьатта скважинаш. Из ремонт яьчул тIехьагIа хIара скважино денна бусеи луш [illegible] мехкдаьтта 2—2,5 тонн я. № 34 йола Гойт-Кертера скважина балх бе йоалеча деза хIара денна бусеи цо луш дола мехкдаьтта иттаж тонназ эзараш кубически метраш газ а. Укх шера керда хьалаьй ши скважина.

Бурув детта дукхагIа дола балхаш механизаци яь хиларца цу дакъе а дика къахьегама толамаш даьхад. Цо вIаштIехьдаьлийтад цхьа метр буруа тохарга дIабода мах плана лаьрхIачул 7,4 процент лохбе пачхьалкхена 19,4 эзар сом ахча кходе.

Шоашкара доагIаш дола дакъа лаьцай «Октябрьнефть» НПУ рационализаторашa а. Укх шера балха юкъейхьаьй цар 288 рационализаторски предложени, цар пачхьалкхена кхоаьь ахча 151 эзар сом да. Уж къахьегама тохамаш доаладеча къаьстта дика къахьийтад телемеханизированни промысла коллектива. 11 бетта плана 17-ча ноябре кхоачашъяьй. Планал соагIа арахьийца мехкдаьтта хьарш йоккха я. пачхьалкхена кхоаьь ахча 84,6 эзар сом да. Цу коллективе къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я операторашa ши. Афинова, Юсупова, Хандиева кулгалду коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю бригадаш.

Иштта дика къахьегаш я коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаш Гойт-Кертера мехкдаьттахой коллектив а. Мехкдаьттеи газ яккхара 11 бетта плана 10-ча ноябре кхоачашъяьй цо. Хьадоаккхача мехкдаьтта тешарга дIабода мах планах лаьрхIачул соагIа 6,6 процент лохбаьб, хIаьта къахьегама оцарле 1,6 процент лакхъяьй. Царна дика къахьегаш ба коммунистически къахьегама ударникаш ши. Насрутдинов, Дорохов, Магомадов, кхыбараш.

Лакха къахьегама хьокхамаш даьхад мастераш цо. Кремецкое кулгалдеча бурув тохача бригаде. Бутт хьалха № 51 йолча скважина бурув техад цо, ер цу доладенча дена кхоаьь ахча 103,9 эзар сом да. Тхьоли тхьалха а цына бурув тохаш я цо. Черскова кулгалду бригада № 39 йолча скважинаш. Бурув деттарашта юкъе дика къахьегарца белгалбаьнна ба ши, Копылов, Фирсов, Верштарин, кхыбараш.

РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара тара теза ЦIе байрах карара ца хилийтара укх йиъалагIча кварталe кхы а дикагIа къахьега дош денназ Октябрьски района мехкдаьттахоша.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» НПУ производственно-техническа отдела начальник.

ДИКАЧА НАХАХ

Ше балха гонзал Iомаяь кхо-бит бутт баьлаьча шийна хьийхача хьехархочуна дола къахьегама тайпаш сийна дика толаменв дахa монтажер Филипп. Цу мостоаьна мастерской балхлоша юкъе эгара хьалха коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яккхара къахьегам дIайоалабир цо. Из лехкар толаеча шоашкара хIара смени норма 120—125 процент кхоачашъяьй къахьегар цо. Цул соагIа дукха гIо дора цо новкъостийта шийн балха опыт дIалуш, кердадаража балха юкъеккхьей. Дукхе ца аналехьа из сийлен цIи хьакхар Филиппа.

Ше балха денча шера деке цо шийн балха говзалах мастерба бохлой дукха ба цига. Ер соагIа дика къахьегаш ба уж а. Цига рационализаторски [illegible], производствени механизаци, шадах еча защитни, монтажни ... хул уж. Цар кхоачашбаьча балле кхьа ... кхоачашбеши [illegible]. Хlанз Филиппа шийн балла говза Iомаяш за цо. Кестта шо цхьаь болх бергболаш из кийче а леси гIо. Эзанача ... гIо ле кийча за ца.

«Чечингосельстрой» треста чуйоагIача № 223 йолча механизированни колонна рационализаторийн юкъе дикагIа лохрхIочарех цаI ва цо. Калюжный. Укх шера цо балха юкъейихьай массеха рационализаторски предложени. Дукха де йоашаш цо шийчьхьий керда вальцовочни станок, цо тоьо хилийтай коллективна къахьегама оцарле плана лаьрхIачул соагIа 30 процент лакхъе. Цул соагIа общественни балхах а хьинаре дакъа лоац цо.

Укх шера къаьстта дика къахьег Филиппа. ХIара смени норма 135—140 процент кхоачашъю. Доаккхача къахьегама толамашка хьежа де колонна кулгалхоша цунна тела соагIатию. Цига цу вIаштелаш ю. Калюжнена сийлен грамота ца луш. Дукхзаза ахчан премеш тийнна цунна.

Сурта тIа: монтажник Калюжный Филипп.

И. Плиева сурт.

КЕРДАЯЬККХА МОНГОЛИ

Ер юкъе ухлача бохча ... Монгольски Халкъа Республико цен ... шиЙ тайп-тайпара долча Iаламца хьаламца: сар чайхьоалаургвоаца листа хьу йола тайга, цIаьха кхоача ца лу йоккхий ярешаш; бокха шелал, за ца мота йIовхал. Пхьайкьда, цул а чIоагIагIа цецбоаккх монгольски халкъа вахара хьалла хиннаве хIанзалараш вIашистача.

ХIанз бахаш болча боккхагIча наха дагадоагIача хана а тIехь Монголи яр «хийна дахаь» — бегдо — гагон ... керте латта феодальни пачхьалкхе. Цхьаь моттиге бахаш боагIача хьайбаш лелаьеш чаракьа дечеи арзтий (ахархой) мохк бар из. Беррига а хIанз бан дьена бола баха нах дешалза бар, хронически моцал яр, лазар доаьш дукха нах бар. Цу хана цига хинача доааг дохьарча наха санир Монголи хIалак а хинна дIабергбола мохк ба.

ХIаьта тIаккха дуьнена йоаьд Монголи из доагIаена экономикен культурен йола социалистически мохк хиларах таьра. Цуи къахьегамхоша укх шера 26-ча ноябре Монгольски халкъа - революционни парте III-ча съезда 40 шу даларе Монголи халкъа республика а ахьна хIахайлаль 40 шу даларе деадеш де а доагIаш доккхал дара уйлаица итоггаш а моаш доаттабаьча къонсамая хьийтача къинеа.

XX-гIа бIаьшере йоалуча хана а тIехь юкъерча бIаьшерий боадеи чу хала даьла халкъ общественни дегIадара боарамга дилача эттара хьалха дIттаррий мугIарашка дIа кхита эттад? Из дIаттад марксизмаца-ленинизмаца кийчъеннача, мехкарча революце кхел эттара хьалха Советски Россеца а юкъаш дуней коммунистически бедамина йийзача парте Монголи кийсача новкъа йигаьдаь.

Монголе антиимпериалистически антифеодальни революци хилар Октябрая тIехьагIа, къахьегамхой дуней тIа эттара хьалхара пачхьалкхе йолча хана. Цу хана, хунаденнача исторически хьаласена а хьежа. В. И. Ленина отайин тIехьайнсача пачхьалкхений ... доаттабеча революционни къонсама керда закономерность. Из лирр капиталистически деIаахара загIа тIа дилахза доаа мехкаш, котъьаьнача пролетариата мехко деча новкъостица чIоагIаю а дуьцаш, капиталистически дегIаахара этапаи тIех а дахьна социализмага хачча йиш хилараx.

Керда вахар хьада кхаташ хьалгIоаттабеш Монгольски халкъа-революционни парте дог трамуттадора ленински хьехамо. Из белгалдаьккхар цу эттара хьалхарча документаш тIа. 1921 шера кьаь бетта халкъа революци котъьаьнччули къам шиЙ доIаме хинна дIаьттачули тIехьагIа ,чурча реакцие йола къиза духаале эша а яь. монгольски революционераш бIубенна дIахьадаккхаьа ихар.

Цу хана наха юкъе коммунисти ду ши болаш хилар бахьан деш цунна керте дотача богдотогалара йитар хоазиг оттадаь бокъонаш йола монарха функцеш. Бакъда бокъонша дола Iаьдал МНРП программа чаккхоаьхтан йолча халкъа правительства бе доалар.

Революце хьалхарча шерашка дукха хIама вир халкъа Iаьдах чIоагIдеш, политически вахара демократизаци ер доархIаме гIулакхаш чаккхьаьлар, крепостной бокъо дIаяккхар, сословни привилегеш дIаяьхар. ХIаьта монархи дIаяккха а дIахе феодальни класса тIа-тIа а вIийле кийчъяьчул тIехьагIа МНРП ЦК-аи правительствои республиканска строя довлараx йола решени тIайийцар.

1924 шера август бетта хилар МНРП III-гIа съезд. цо къаьстта моттиг лоаш цу парте истори чухь. Марксизма-ленинизма принципашца хьалхле а лелаеш, съездо хьадда къоастайир Монголе перспективаш, капиталистически дегIадара этапах тIех а баьнна социализме тIа бола парте генеральни никъ. 1924 шера 26 ноябре хьалхарча Сийлахьйоккхача хурало Монголи халкъа республика яьй аьлча дIа а кхайкайир. МНР конституци тIа а йийцар.

Цу хана дена Iалаьмате бокха бахь бахь монгольски халкъо, бIарчча исторически хана юкъе а ... дIахьадаккхийча доалаш дегIадерах вз. Шенъаь дIаьлихаж феодализм, цIахкха а хургбоацаш дIабаьккхаж доагал дехьарча капитализме хинна ник. Цунца цхьаьна хьакийчийр социализм хьалхара эша. капитализма чухь хьакулаш бола вIийле.

Яьссача моттиге хьайна боллой класс хьахиллара эша база йоаь. цхьа ха дьача мехка керттера политически низ а хинна дIаэтта къаьна промышленность. Мохк экономически дегIадахара къоастам беш йола фактор а хинна дIаэттар экономика социалистически сектор. Производительни низаш Iалаьмате чехка дегIадоагIийлга Iалашдир хьалхагIа Советски Союзо хIаьта цул тIехьагIа пхьайолча кхыча социалистически пачхьалкхенаша доча доаккхача новкъостало. Хьайбаш лелалу тIехьабиса мохк болчанo агроарно-индустриальни пачхьалкха а хинна дIаэттаа МНР.

Капиталистически отношенеш юхахьахилара ... шера бола хьаст шоай болаш арсан хинна аратий боахамаш 1960 шера йоаза чаккхоалаш кооперировани еш вIашагIтахарах доккха бехкет хьаьлаш. Республика материальни производства ерригача сферашкарча экономически отношенеш цаI нара йоаца форма а хинна дIаэттаа социализм. Из цу монгольски коммунисташа [illegible] сийлахь-боккха метало; из [illegible] йиш яц 1921 шера хиннача халкъа революце котъаьне [illegible].

Социалистически производствени отношенеш бокъенна йоаза котъаьлачул тIехьагIа МНР социализм хь дукха а коммунизме хьалхаш кийчъе а йолалар. Цу этапа керттера декхар да производствени низаш массеха догIадоаттадар, социализма материально-технически бола йистомкхар. МНР къахьегамхоша бокьагIболаш хийцаь шоай мохк.

Республике балх беш я промышленность металлаш хIаман эча, энергетически, дорогова, сорнопушку гIишлош еча, нахчах хIамаш еча, кийтача, кхачан, дукха кхыдолча доакъой предприятеш. Вазача наьха вахара керттера хьаст дукха за доацаш а тIехьа дIа-хоа кхуядеш хьайбаш лелалеш хиннача мехкага хIанз къаьна промышленностах кхоач халкъа боахамаш ерригача валовой продукцех их ганта. 1940 шера хиннача шера хьакха промышленни продукци цхьайттаза дукхагIа хилар. Къьанорча Монголе хинна пейшаш хулданнай: кийлий кардаяама моттиг дIаьенна ю самолетгашта автомашинашта. Мехка гаьнарча районашка пассажираш жукал фецаьча комфортабельни кемаша. Кхыча тайпара а дика дIаьттай мота беккаx а. Магахьа санна 6—7 шу хьалха республико доаьоа дехьара хьоар тIахкхиьа хиннаьлаь. дIанз бахача наха кхоачамахаш-ялт доахкх лехха. Духхьала 1959 шера МНР ахьар 550 эзар гектар целинни латта. Кхонна бола беш я эзараш тракторий комбайнаш.

Боахама традиционни дакъа хиначa йота боахама а шерра юкъедоза кеплаев.

Халкъа Монголе— 40 шу

Доахьар кийчим, гIувнаш лаьи, хьайбай помещенеш хьалар санна долча халача балханта механизаци доь. электрическтаца латтае, ветеринарни зоотехнически сети новкъостал ду хьайбаш лебадета, цул продуктивность лакхъе.

Беррига а дийша нах бола мохк а хинна дIаэттай Монголи. Укхаза болх бе я 9 вуз, 19 специальни юкъарча дешара заведени, дукха юкъарча дешара школаш. Дукха боккхачох монгольски кагий нахи мехкарий дешла багIа вежарашха долча социалистически мехкашка. ДукхагIа хул республике Iилмахой мугIараш. 8 Iилма-толкама институт юкъейоагIача МНР Iилмай Академе уттаю экономикай культура актуальни проблемаш.

Халкъа Iалдан эттача шерашка вIашка ца хиначa тайпара дикаденнах литературоеi искусствои. Мехка дукхахчча библиотекайн лепарa залхийн книжкай тархеш тIа монгольски прозаикай поэтийн книжканта улллу лате монголен литература дикагIа йола произведенеш. Театрий спешашка уттаю монгольски авторий операшт пьесаш, классически репертуарен хIаназарча доалаа декьарча авторий произведенеш. МНР артисташа дукхача мехкашка гастроли ю. Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийн экранашка толаниа хьахьувол монгольски кинофильмаш. Монголе къонача кинематографистий дукха балхаш за дунеи халкъалинта юкъерча фестиваланна премеш еньна.

ХIанз Монголе хIара 900 сага пхьа доо кхоач. дукха ха а хьаха дукха нах цампагаш кулла дукха чах бовш хинна Iаьана лер йоаца. МНР вахара материальни культурни бахари даккхбалар бахьан долаш нах бебара хьакхье дунеи тIа хьалха хаттарех а хинна дIаьттай республика. ХIаьта халкъа революци хилалехьа шерагара шерага хIешаг ма дорий цуи нах!

Пролетарски интернационализма ленински принципашца хьалхле а лелаеш, монгольски халкъ массеха хьаллийнад цо керда вахар кхоллача а арахьарча моастагIех лорaлуча а. Республикана яхераме сахьат тIаттанаьча хана, цул суверенитета, японски империализм тIаккхайдача хана советски бIухой монгольски тIемахоша цхьана моастагIчох дукхала тIом бейш хилар. Халхин-Гал ахача за яхсто дIача къанача тIемашка вота хIалаца гIийбтарааш эша а бир.

Советски Россеь тIехьа эттара хьалха социализмага боача шашка бьалка мохк ба Монголи. Цудукхь юкъьаинна дена тешаш юкъе айттор капиталистически дунеи тIа хулачарея оьланарба мотташ дола гIулакхаш. Шин вошас санна вIаши новкъостах диал цар хала ха тIаьттача. Советски нака цIаккха а хилалургдац Сийлахь-боккхa Ленина тIом болчa хана шоаш монгольски къахьегамхоша хьалахьар. Шерагара цу массеха доал чIоагIлу СССР-ии МНР-ий юкъера дукха тайпара дола доттагIаллен ника гIуллакхаш.

Монгольски халкъа шийн опыттаx бIайоаб мехкараша дIа шиз доча новкъостала, пролетарски интернационализма вахар кхоллача нина нах. Социализма мехкашца лелаеча дукхача гIулакхаша долуш новкъостал шийн МНР метIзухаьга социалистически хьамни лакхаш дола доттагIаллa чIоагIдарахаь къаьстта йолла белгалало санна монгольски лаьтта хьакулаш лаьт республика керда индустриальни центр — Дарханский промышленни комплекс: монгольски барашца цхьана укхаза болх беш ба советски, польски, чехословацки гIишлоенхой.

Монголе чIоагIа мах бу социалистически мехкашта юкъерча доттагIаллен гIулакхах, [illegible] цу [illegible] дIахо йоалача хана бIаьча хьанайцача ерригa социализма система а къаьстта хьалийцача цуи хIара мохк а тоабиаара керттера хьакхаш, царна МНР а йоаьда. [illegible] йолча пачхьалкхенашта юкъера дика экономически гIулакхаш кIоаргдалариа чIоагIа тIехьа латтача республико а хьакиле халкъа доаш ВIаши Экономически Новкъостал хара Совета балха юкъе.

Экономически а политически а хьалкъе кердача Монголе доала толамаш, доттагIаллаш шаьареи гIулакх хьадда лоралеш цо дунеи халкъаита юкъерча арене лаьца бехкате позаш чIоагIа латтам тIайийнай дунеи халкъашна юкъе, МНР-е дела а ду. толамаш догIа а доладу 31 пачхьалкхенцара гIулакхаш, хьинаре дакъа доаш ВIашагIахийтача Къамий Организаце член я из.

Монгольски коммунисташ чIоагIа лоь творчески марксизма новкъенца. Шеза йоашаш тешаша болх уж дунеи коммунистически бедама генеральни новкъа цул цхьоагIонна, социалистически мехкаш бувца ххотталаза тIехьа латт.

МНРП ЦК-а Хьалхарча секретара, МНР Министрий Совета Председателна Ю. Цеденбала болх сиа беча беррига балха тIехь МНРП [illegible] хьалхе а лелаергьа 1957-ча шерарча Декларацеи 1960 шерарча Заявленеи марксистско-ленински положенешка. Дунеи социалистически системеи дунеи коммунистически бедами чIоагIбарах, сийлахь-доккхача советски халкъанеи кхыча социалистически мехкий халкъашцеи доттагIа долча вежарий доттагIаленах эча боахлонах цу хьакъера хьадда долча гIулакхехь тха халкъа эттара хилалие [illegible] вIаша, керда вахар хулача беча балха тIехь цуи низ дукъбурая, лог трастрану хьаст хийоIа а лийрхIаб. вохIа а доарI тха парте».

Шовзткъа шера монгольски халкъо феодализмагара долаленна социалистически производственни отношенеш йоаза котъаларга кхаччална никъ баьб. МНР опыт социализмана тIехьа доаттабеча къонсама теорен практикан хана юкъе дакъа бокха нах бола дигъа до; цо къаьстта хьехам луш а долонизализма буйнолех мукъалувача а прогрессага бола аргара лоаагIа бола никъ лехача а цераанта.

Дунеи ерригача дийнахерча миллионаш беча наха гу дукха бала оза Монголи мишта эргалъенай, хIара денна миита тоалу тIа-тIа дукхагIа хьалхеча нах чубахача цIенош, предприятенаш, школаш, халкъа мел эшарашна. из миита тоалу. ХIаьта хьалханна а социализм хьагIадь хIара наьхо сийрдальха горизонташ, коммунизмана бола сийрда никъ.

А. КАТЕРИНИЧ.

(1964 шера ноябрь бетта араделлачa «Агитатора» яхача журнала 21-ча номера тIара).

ТЕХНОЛОГАШ ХАНАЛ ХЬАЛХА БУВЛ

Семилетка яхлагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически ях а йоарждаьхьинаре къахьегаш я Грозненски мехкдаьтта чаккхоаккхача завода установкай, цехий, сменай коллективаш. Ях хьинар совдоах.

Валови продукци арахецара пхьайтта бетта план 25 ноябре кхоачашъяьй, хIаьта мехкдаьтта чаккхдаккхара план 24 ноябре, мехкдаьтта сийрда продукташ арахецара план 23 ноябре кхоачашъяьй завода коллективо. Ер бутт бовлехьа декабрь бетта чотах итташ эзараш тоннаш продукци арахеца лерхI завода технологаша.

Къаьстта хьинаре къахьегаш я ков. Абасалиева кулгалду № 1 йолча установка коллектив. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цу коллективо 8-ча ноябре кхоачашъяьй пхьайтта бетта план. Декабрь бетта хьалхарча денош шера план кхоачашъе лерхI цо. Иштта дика къахьег из план 9 ноябре кхоачашъяьча ков. Хадиева кулгалдеча № 8 йолча установка, ков. Базиева кулгалдеча № 3 йолча установка коллективаша.

Шеко яц завода коллектив шера план кхы а хьалха кхоачашъергхиларах.

М. СОЛСБИКОВ.

БОЛХ БЕШШЕ А ДЕШАШ

632 сиг ва производстве болх а беш № 1 йолча Грозненча сайрийначa болхлой жагийхой школе дешаш. Дешара лиил хьалаш вIаштIехьдаьккхал укказа — дена йиш я шин сменах — дийнахьа а сайрийна а.

Шоай болх белаш, опыт йола 31 хьехархо ва школе болх беш. ХIара шерра-шера лакхлу укказа дешара боарам — цул керттера бахьан школе дешаш волча хIара дешархочуа хьехархоца боагIаш бода тескам белга. Нагахьа санна дешархо цхьан-шин урока тIехьабисса вале — цунна дахьхIа хIара кIирандийнахьа консультацеш ю, урокаш йистехьлча новкъостал ду кхета ца лаьр Iомадеш.

Къаьстта дика дешаш ба школа бархIагIча класса дешархой. Ер дийлагIа шу да № 1 йолча болхлой жагийхой сайрийнарча школе Подольская Галина Алексеевнас хьеха.

Укх классехь шера дика дешаш ба цу класса дешархой. Пхьакха дешалдо вац дешара тIехьаьусаш. Цо дика вIаштIехьдаьккхаш шоай классе дешаш бола беррига дешархой школе ухаргболь гIулакх.

Гороза тайп-тайпарча преподаватешкара болхлой ба укказа дешаш. Цар массане а дика вIаштIехьдаьа дешар баьнаца хунза. Пхьабакъда, болхлоеи соагIа укказа дешаш я ноахчий кхалсаг, цIен-наьна ков. Ахтаева а. Дийбер да Ахтаевай, — йоалхагIа йола йиIиг бархIагIча классе дешаш я.

— ЧIоагIа самъердаче да са хIанзара вахар. — йоах Ахтаевас. — цIагIа шел эша гIулакх а деш деша вIаштIехьдоал са.

БIарча дешалаш а ба цу классе дешаш. Дика дешаш ба Федоров Анина ФедоровгIар, Валентинаи Анатолийн ЕмельяновгIар, иштта кхыбараш а. Ловшш аьлча дика деша а дешаш производстве къахьегаш ба бархIагIча класса 47 саг.

Хьехархой дика новкъостий ба школе вIашагIъеллача дешархой активна членаш. Дешархой дешара чулараш соагIа цар арадоах хIара кIиран шолла радиогазета, печгазета, царна керте латт къона хьехархо. дешархой дика новкъост бархIагIча класса хьехархо Подольская Галина Александровна.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагIо, 26 ноябрь 1964 шу.

СКВАЖИНАШТА — КЕРДАГIА ЙОЛА ТЕХНОЛОГИ

Вай республикерча мехкдаьттахоша семилетка шерашка къахьегга дика къахьийгад мехкдаьтта даккхара темпаш лакхъяра.

ХIанз тIера мелови тIоанашкара мехкдаьтта тохкаш да, цу дакъе вай республикерча 12 майдаи тIа бурув тохаш да. ХIанзлехьа кIалхарча мелови тIоанашкара мехкдаьтта заьккхад Карабулаке, Заманкуле, Ачалихе.

Бурув тохарга дIабода мах лакха бале а мелови тIоанашкара мехкдаьтта довккхачара экономически хьокхамаш Советски Союзе дикагIчарех лоархIаш да вай республикерча мехкдаьттахой дараш.

Уж лакха хьокхамаш даха вIаштIехьдаьлад керда техникеи технологии, автоматизации телемеханизации производствени процессашта юкъейлахьарах.

«Грознефта» объединене промыслашка 42 объект яр мехкдаьтта хьа ца доагIаш сеца, цига мехкдаьтта даккхара шоллагIа методаш юкъейлахьар. Мехкдаьтта тIоанашка хий, фо, газ чу а ухийташ къаьнача мехкдаьтта фондах пайда эца болабир. Белгалдаккха деза да къаьнача фондах пайда эцача эттара дикагIа йола метод из хилар. Цу методаца укх шера 10 бетта даьккха мехкдаьтта бIаь эзараш тоннаш я, хIаьта пландах лаьрхIачул совгIа цига кхоадаь ахча 3 эзар сом да. ПрогрессивнегIа йола метод мехкдаьтта довккхача балха юкъе а хьош, мехкдаьтта дукхагIей цунга дIадодар лохагIеи а хулийташ дика къахьийтад шоллагIча ах шера «Октябрьнефта» НПУ болхлоша, инженерно-техническа болхлоша. Уж балхаш дIадоладаьд «Горскнефта», «Старогрознефта» «Малгобекнефта» НПУ коллективаша.

Мехкдаьтта - промыслови управленешка, объединене вIашагIъоттача техникo - экономически бюрош доккха лакъа лаца деза къаьнача фондах биэза пайда [illegible]. Къаьнача майдашта эксплуатаци яр дувзадена да дукхача кIоарга насосии скважинашта беча балхаца, насосий подвескай дIоаргал 100 метргара 2400 метрга а кхоачаш. Хьаькъоастае еза кхоачаш 0,5 кубически метргара 600 кубически метрга а кхоачийташ. Цу хьалашка чIоагIа лоархIаме да скважина лаьттан кIалхеи тIехьахьей хий диллара эша оборудовани ийса хьакъоастлар, скважинай режим ийса хилийтар, болх беча скважиний структура а методаш а эргаяр.

Электропогружни насосаш, станокаш, качалкаш, чIоагIа эргалаш кIоарга насосаш, штангаш скважинаш беча балха юкъейхьара вIаштIехьдоалийт ремонт ца еш цунга дукхагIа болх байта, хIаьта цу скважинашта телеуправлени хургIолами дувакача промыслашна болх вIаштIехьбаккхаро торе хулийт цхьан сменах мара болх бе ца безаш хилийта.

ХIанз «Грознефта» объединене деррига кIоарганасосни скважинай балхаш центральни промыслови диспетчерске пультошкара телеуправлени хургIолаш вIаштIехьдаьлад.

КIоарганасосни скважиний диспетчеризаце лерхI: телеуправленеда стапокаш-качалкаш совцае, болх бе дIайолалийта, хIаьта иштта е скважина болх ца беш сеца латт, болх беш я, е аварии хилар кхерам болаш гIулакх да хьахьокхаш йола телемеханизации е. иштта кхы дукха нердадараш балха юкъедаьха.

ХIанз лоархIамегIа дола декхар да цхьан турба чу гIолла мехкдаьтта хьагулдергдола система балха юкъейхьача, скважинашка мехкдаьтта мел-д ховргдола гIулакх вIаштIехьдаккхар, кIезигагIа доа а деш йа скважинагара мехкдаьтта парке дIадахийтар. Мехкдаьттеи газаи гулъяра системаш герметизаци йича скважинашка мел мехкдаьтта да ховрга автоматика аппаратурийи телемеханикеи хоакъостаьца, уж кийчьый ВНИИКанефтегаза Грознени филиала болхлоша. ХIана из тохкаш д Хали-Кертерча № 28 йолча скважина. Из декхар лиэза кхоачашдича торе хургья комплексни автоматизаци е, гаьннара скважинашта тIехьожам лелабе.

Мелрии коллекторашка гIолла хий чу а ухийташ мехкдаьтта даккхара боххда пайда бу. Уж опыташ йай тIерча мелашка мехкдаьтта доалама Карабулак - Ачалкхерча моттигашка.

ХIанз мелови тIоанашка давлени лоаттаеш цхьа объект я. Из а тIерча мелашка мехкдаьтта доала Карабулак-Ачалкхера цхьа моттиг. Хий чу а ухийташ мехкдаьтта даккхара болх дIаболабаьб Хали-Кертерча цхьан скважине. Уж балхаш кастта дIалоладергда МагIалбике, ГIалий-Юрта, Вознесенск мехкдаьтта довккхача моттигашка.

Промыслашкара болх ийса вIаштIехьбоаккхаш, шерра керда техникеи технологии балха юкъекхухьаш, промыслашкарча объекташта автоматизации механизации еш болх баро вIаштIехьдоалийтарга плавах совгIа мехкдаьтта лаккха, вор хI шера план хаьал хьалха кхоачашбе.

А. ВАШТЕВИ,

«Грознефта» объединене мехкдаьттеи гази никхара отдела воккхагIвола инженер.

25 шу да Величко Яков Константиновичa крекинг-завода ремонтии цеха газосварщикаш болх беш дола. Дикача цIи хезай цун коллективе. Массаьена а «тха хьехархо-сварщик» аьле йоахих цун цIи.

Хинал хьалхеи дикеи ю Яков Константиновича технологически оборудованена газосварга. ХIанз цуна болх беш ва слесарь Хунгаев Виса.

Сурта тIа: газосварщик Величкои слесарь Хунгаеи технологически оборудоваацена ремонт еш ба.

И. Плиева сурт.

Урус-Мартана производствени управлене «Горец» совхозе кIезига дийцалац доахангара шура яккхара гIулакх тоадара хьалхехьа. Цхьабакъда, цига мел дийцачох даьеса хабар мара кхы хIама ца хиннадац. Къаьстта лохъеннай цига йоаккха шура укх тIехьарча хана. Масала, ноябрь бетта хьалхарча декаде яьккхачул 49 центнер шура кIезигагIа яьккхай совхозе шоллагIча декадах.

ШУРА КIЕЗИГЬЯЬЙ

Совхоза фермашка цу тайпара кхоачамбоацараш да доахан во кхабар бахьан долаш. Из иштта долга дика хьагу совхоза цхьоалагIча отделенерча шурий ферме. Цхьа бутт хьалха цига денней буссе 1500—1600 килограммал дукхагIа шура йоаккхаш хиннача доярчаша хIанз 850 килограммага кхоаччаш мара яккхац. Фермерча 450 кхоабача Iаттагара укх хьна изаал мара шура ца яккхар Iаллымате харшахьа да.

— Довхаина доакъар телара рацион кхоачашъяц аьда, — йоал ферма доярка нов. Арсстовас.

— Кхьметтел барда а тIаозац тхона,—яхаш чIоагIа раьза йоацаш дуьц доярка Кадырова Тамарас.

Деннеи буссе фермерча доацинa 11 килограмм силоси 9 килограмм жоми мара лац. ХIаьта зоотехнически рационах 35 килограмм силоси, 10 килограмм жоми, 4 килограмм йоли, 1 килограмм чан, 40 килограмм бардеи тела дезаш дар. Каьхата тIара рацион-м дика яр, цунах доахан ца кхоаба мара.

Во доал ду цига доакъара. Ферме латтача эргIех ихьаккха дан хьайбаша лаьха санна доал ца деш. Ферма кеа тIа дIа мел хьежача силос, жом, йол улл хьайбаша коташ тIабеттаь. Иштта доалеча доакъара сатийна бIарахьеж ферма бригадир-зоотехник нов. Мизаев, совхоза кертера зоотехник нов. Есиев.

Хьайбаш чуоттадаь кхаба долалаьчул тIехьагIа царна дерттIа гIулакх де вIаштIехьдалац цига кхоачамбалла скотникаш ца хилар бахьан долаш. Хьа везача 8 скотника меттел вхь мара вац. Цудухьа скотникашц де деза гIулакх деш дукха ха йоаш доярлаша. Шоай балха кIезига ха юс.

— Цига балха бахийта скотникаш кора ца боагIаш тхо лелаIдукха ха л,—йоах м. Шидрева. Бакъда, долчча бесса аьча уж из шийна аьнка цкъа дагадехалац царна.

Во тоаьнй хьайбай помещенеш а. Дукха моттигаш а кора бIаьгаш доацаш, барда мелабу кийтт еха д, тоаляза я цхьайола наIараш. Цу кхоачамбоацараша йоккха новкъарле ю ферма хьайбаш леладераша, къаьстта халагIа хургIи Iан замаьахь.

Ер шу чакхдала доал, ха кхеаац, хIаьта де деараш дукха да. Цудухьа юхейнсача хана малулда дукхагIа шура яккхара оарцагIбовла беза совхоза куйгалхойи специалисташи.

3. ГЕЛИСХАНОВ.

ЖА IАНГАРА ДАХАРА ДИКА КИЙЧО ЯЬЙ

Жена шортта доакъар Iалашдара дика дIадолалуншехьа оарцагIбаьлар Шалковской производствени управлене «Красный пахарь» яхача колхоза цхьоалагIча жа леладеча ферма къахьегамхой. Шоай низапа ферма коллективо Iалашъяьй 1200 тонн йол.

ДукхагIйола йол хьайбаша Iа доаккхаргдолча хьаьIаваза яьнай. Масала. Мансуров Кургапа, Манулов Василе, Ахмедов ИбрахIима гIулакх дича хIарьне жа Iухла шие 50—60 тонн йолаш яй бетта хьекхача аьдх эргIаш даьд.

Жена лаьрхIа Iена кийчо ярачIоагIа къахьийгад Шатиненко Ивана, Панченко Степана, Казаченко Василе, Гуденко Григоре, кхыбараша.

Аьхкий сатем байна болх баьча жа леладерий кхоачамбалла доакъав дедаш ш11оагIатте Iа даккха йиш я.

Дика чакхбаьккхар колхоза ремонтинкаша жа чуделархоргдола помещенеш тоаеттe а. Хайкахьа наIараш, тхов тоабеь, топпар хьалха боньоница кийчбяр цар уж.

М. ТКАЧЕНКО.

ХОЗРАСЧЕТ — пайдане гIулакх

Предприяте ерригача хозрасчета системах дIахьаста йиш йоацаш долла даькъе да боахама чухьара хозрасчет. Колхозийи совхозийи дерригача доакъой болхлой продукци лаккхара план толамца кхоачашъяра, цунга дIадодар лохдара а рентабельность лакхъяра а творчески тIаберзабар да цун декхар.

Отделенсй, бригадай, звеной производствени гIулакхаш тоадара продукци дукхагIа яккхара, цунга дIадодар лохара, болхлой материальни безами бехктокхами лакхбара тIадерзалаш кулгалдеша я боахама чухьарча хозрасчета метод.

Боахама кIара даькъо арахецача продукцена, натуральни ахчани лоархIамца къахьегамеи материалеи йоарама производствени задани оттадалга да хозрасчета декхар. ТIаккха хозрасчетии даькъа болхлой алапи производства балхах хьайоадача пайдана хьежжа хул. Фактически хьахиппар вадивеца вIаши ийедара выкъаца мах бе беза цар балха. Хозрасчета кертера декхар да: производстве гIолла шерашк текущии задавеш оттадлгеи производства хIара даькъа продукции йоххилгеи, цу доакъой балха вшачунна лаьрхIа шерах хIара бетташ лимит оттаелга, арахийцача продукце дикалгеи дукхалгеи, хIаьта цунга дIадодачуи кхом баргеи хьежжа юрта боахама болхлошта алапи оттаделга, боахама доакъеша арахийцача продукцеи цунга дIадодачеи лаьца цар балха цахалдаш тIахьожам лоаттабара хIара бетта отчет уттаелга.

ХIапо совхозашка къахьегамех алапи телара система хозрасчета принципашка дIадехкача тайпара я, хIаьта Наурски района колхозашка укх шера юкъехьош а я из. Боахама чухьара хозрасчет оттаяра гIоде я къахьегамах алапи телара йола из система.

1964-ча шера Наурски производствени управлене дерригача боахамашка дIаккхачийтай кертерча продукцейи цунга дIадодачун керттерачунна производственни задани. Цхьадолча боахамий доккха кхоачамбоацар да хIанзалца хьа доакъошка хила йоагIаш йола учетни тIахьожами ца хилар. Продукцега плавах совгIа рузкъа дIаухийтар, дерригача доакъой балха чугаш яра, болхлоша баьеа балхах алапи дIадалара йоккха новкъарле йора, хIаьта цунца хозрасчета материальни дард телхайора цу гIулакхе.

Боахамашта чухьа хозрасчет оттарыа хьалхле лелаш бовхаш ба управлене йоккхагIйола Ленина цIерах йола колхоз. Уккхаш дукха да хьаIбаде мегаргдола хIоаман. ХIарашна производственно - финансови план а оттаеш къаьст-къаьста производствени единицашт я колхоза йиъ комплексни бригаде. Цул совгIа производствага дIадодачул лимиташца хIара бетта балха задании дIайоввийт цу бригадашта.

Колхоза хIара бригаде, ферма боалнтача продукце, цунга дIадоачун учет дика лелаш. ХIанзаь хьагун да производствении финансови гIулакхий шера хьежаш.

Кхоачамбоацар дар бригадий хьокхамашка хьежжа а ца душ дIадахача шерашка йийсхо еш къахьегамах ерригача колхозе алапи телар. ХIана аьнча, продукци лаккхара планаш кхоачашъяра хьокхамаш дукха юкъе юкъ йолаш дар, хIаьта планаш ийса оттаь ца хиларца из ала дезаш а дар из гIулакх.

Укх шера производствени хьокхамашка хьежжа хургдолаш оттаде лаьрхIад колхоза бригадашна луш дола алапи. Колхозе хозрасчет оттаяро чIоагIъь цун экономика. Къадьегамах алапи телара система а колхозе. Совхозашкарчул кIезигагIа лац цига алапи. Баьча балхах ахча хадлахьа дIа ца луш моттиг хилац колхозе.

Производствени дешашта наладаш тIахьожам лоаттабара 1964-ча шера ноябрь бетта дена хIара бетта задании къахьегамта дIалоттачуи лимити оттае, бетт-бетта отчетан уттае болабар «Терский» яха совхоз а. ХIаьта боахама чухьара хозрасчет дика дIаоттадьй Плодопитомнически совхозе а, иштта 1965-ча шера из юкъейоалде лаьрхIад управлене ерригача кхыча совхозашка.

А. АВРИДИИ,

Наурски производствени управлене плановo - экономически отдела начальник.

ТЕХНИКА КИЙЧА ХУРГЬЯ

Дика вIашагIкхийтта, барт тайна коллектив я тха совхоза механически мастерске болх беш яр. Къахьегаме дика толамаш доах слесараша, токараша, сварщикаша. Цар массене а шоай балхе нормаш кхоачаяь ца Iеш, тIокхоачаш а я.

ЦIенкха а ца соцаш бIарччача шера ю тхо долча тракторашта, комбайнашта, кортбоахаме машентара ремонт. ХIаьта болх дукха а хул. Аьнча кхоачаш ба, тайп-тайпара тракторий тхо долча 120 хилар. Цул совгIа, 30 гарта комбайн а кхьийола техника а я.

Болх эттара дукхагIа бола из я ремонтанашта йоьлагIа зюртах, хIана аьнча, из хе хьатIаоттадехьа кхаьккара дукхагIа дола болхаш чакхдаьле хул.

Укх шера ремонт хIайолалие хьалхагIа юкъерe собрани йор оаха. Цига механизатораша декхар тIаийцар укх шеразe тоаяь а яьнка пландал совгIа ши трактор пхь балха юкъейхийта аьнна.

ХIанз сишпе дIахо а балхеи дика доле декхар дика тIеккхоаташде тарлу. Масала, йкълагIча квартале 23 тракторa ремонт е аьнна оттаяьча плавах хIанзале а тоаеь яраьккхай 22 трактор, хIаьта 12 комбайнах ремонт яь кьоный я.

Тоаяь яьнна техника хьажа а хьожаш хьалара къаьстта комисси вIашагIъеллай оаха совхоза директор председатель а волаш. Уж тайпа комиссеш тха хьалха а хиннай. Цхьабакъда, укх шерарча комиссе белгалаесIа йола оагIув я цуйна юкъебахараш совхоза керттера агрономаши отделеней механикаши хилар. Уж из бай дIахо йолаша дана ку техниках пайда эш безараш. Цудухьа уж чIоагIагIа хьож ремонт мишта яь.

Кхы а тха толам сенах латт аьча, из латт, деррига ремонтни балхаш узловой хаиспе деш хилара. Цо сийъю ремонт яра процессаш, хIаьта пагадьа санна брак яь моттиг дуле, вIаштIехьдовла беике яр сиххя гучаваккха, хIаьта, долче, кархаьлва даьр нийсде а.

Массеза а санна, техникана ремонт еш хьоакамаш эттара дикагIа куя мотории веха коллективе. Хьалхара шу дий Кошелев Ивана кулгалца опыт йолча слесараша укхаза къахьега. Къахьегама оасарле 110—120 процентага дIаккхоачаю цар. Цо дахьохь хIара бетта 15 — 17 тайп-тайпарча мотора ремонт еш хьаяр.

Ше тIехдаьнна дика къахьегаш хилар хьахоих передачай коробкашта дика ремонт еш хиларна балгалвенна волча слесаре Анидалов Николея. Болх тIехдика а беш, цо шиъ сменин нормаш 130 процентал кIезигагIа йоаца кхоачаяь. Цхьабакъда, дика ремонтник хилар вайна Iай тха совхозе Николай, из вовa бежта-дика комбайнер хилар а. Укх шера дика къахьийтар цо совхоза кхашка. Цуьна, производстве хьалха латтар хиларах тарра, дукхахоа а вочан премеш карагкара тха шIе вийпели телар.

ТIехдикa болх бу механизаторша Вердибоженко Андрея, Переменин Олега, дукхахоа кхычар. Еррига юртбоахама инвентарь, хIаьта иштта хьажкIаш чуэцеи силос лобккеи комбайнаш а совхоза отделенешка ремонт эргIадаш а. Цу гIулакха укх шера [illegible] отделенешкар дола а ю, дика кийчьяй мастерскаш.

Кастта тракторашта бесараш [illegible] а вIаштIехьдоаккхаргда тха совхозе. Цу гIулакха яьнна къахьоастаь помещени а тха, кIаьз цига компрессор оттаеш доахь тхо. Цул совгIа, укх шера болх бе йолалийта лорI оттахала кхаа машина а. Цо тхога йиш дулийтаргья ремонт дикагIа е а бIела оттхалеш йиса кIела а йоаш комбайнашти трактораштеи дIаоттае а.

В. РЯБЧЕНКО.

Грозненски производствени управлене плановo - экономически отдела керттера инженер.

МОСКВА. Ильича цIерахча заводе болх бе болалаьнай керда цех, цу чу вIашагIъоахь Iалаьмате йоккхий а низ бола а электродвигаташ. Хийе металлургически промышленностa кердача гIирсашта лаьрхIа я уж.

Суртана тIа: керда цех 9ра шера хьажача. Аьттехьа — 51 тонн хулаш йола электрически двигатель вIашагIйоалаш лаьт.

В. Кунов сурт.

ТАСС фотохроника.

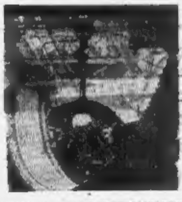

ХИЙ ДУЛЛ

Наурски производствени управлене Ленина цIерахча колхозе чIоагIа терпе ю лаьттанца тIоалла соцдеш хий дахкара. Шадьхача шера 300 гектара тIа мара хий ца диллача колхозо укх шера 600 гектар совгIа йолча участка тIа диллад из.

ХьажкIаши, шекара свеклаи, Iаьца дааранш дIадуергдолча цхьа эзар гектар лаьттан тIа хий дилла аьнна деш деннад колхозе поливальщикаша.

— Дийнахьара норма 0,5 гектар мара йоацача заза 1,5 гектара тIа хий дула. — йоах поливальщица Султиханов Силина.

Цул тIехьа ца бусаш дика къахьег поливальщикаша Асланбиев Шамиза, Гаиков Мады, Кудрянцев Дьыгла, Резовый Федора, кхыбараша.

Г. ЛЯХ.

ДIАДИЙНАЧУНГА ХЬЕЖЖА...

ХIара боахама — дIаде дика фу

ХьатIадевгIача шера ялаташ хьувкъаде хIаноне а кийчлу республика колхозийи совхозийи ахархой. Уж лоархIаме балхаш толаме чаккхахара чIоагIа терко е еза маршша а дикагIа дола а фу кийчдара. Боахамий кулгалхоша, специалисташа дицдалийта йиш яц дика фу ялаташ хьувкъадара эттала хьалха эшар долга. Из дика кхета а леш цу гIулакха хаппахьа оарцагIбаьнпаб дукхача боахамий кулгалхой. Сунженски производствени управлене «Победа» «КоммунизмагагIа бода никъ» яхача колхозашка, Урус-Мартана производствени управлене «Лермонтовский» яхачеи Мичурина цIерахчеи совхозашка, кхыча боахамашка а дика леладу фу цIендалга, из дIадувча боаранга дIаккхоачаделга.

Цхьабакъда, массанахьа а иштта лелаьдац из гIулакх. Навсарeи производствени управлене хIаиш а чIехьа фу кийчдаь баьнабац, хIаьта из цIевдеlгеи дIадувча боаранга дIаккхоачаделгеи-м дIа а доладаьдац.

Дукх мегаргдоацаш мела леладу бIаьстан дIаювча культурай фу цIендалга Шалха производствени управлене Куйбышева цIерахча колхозеи «Джалка» яхача совхозеи, Нажай - Юрта производствени управлене колхозашка, иштта кхыдолча боахамашка а.

ЦалгувецIола фу кийчдаь даккхара мел эша хьалаш йолаш да республика колхозашкеи совхозашкеи. Царга а кхоачамбаллал ялат цIенду машинаш. Цхьабакъда, цу техниках цхьайолча моттигашка во пайда эц. Царех я Урус-Мартана управленера «Горец» Шаьла управленера «Ачхурисский» яха совхозаш.

Боккъонца фу кийчдаьд ала йиш я нагахьа санна из цIендальчул тIехьагIа талхаргдоацаш, тайп-тайпара лазараш хургдоацаш тешшаме дIаоттадаь дале. Юртбоахама специалистий керттера декхар да дIадувргдола фу кийчдара а цул тешаме доал дара а пахалдеш тIахьожам лоаттабар.

Вай республика хьалашна хьажкIаш керттера культура я. Цудухьа чIоагIа лоархIаме да цар фу кийчдара къаьстта йоакхо яр. Эттара хьалха дика даргдоанар да укх гарттарча денешка хIара колхозои совхозои шоашта мел эша из фу дIаоттадар. Фуна дIаоттаеш йола хьажкIаш керта а дикагIа араш а хила еза. Дицдалийта йиш яц цхьа хIама. ХIана хьажкIаш тIаьда йолча, за шийла латтача хана уж латта моттиг кертIа дIакъовла еза. Иштта тIехьадаха йиш яц хьажкIаш ялат дIайидеча лунктe куцa дIа а йихьа царна калибровка елга а.

Укх шера цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи дика хьувкъаш долча «днепровская - 200», «Украинска белая зубовидная», «Имеретинский гибрид» яхача фух йола хьажкIаш дIайийнадр. Уж чу мел яйца хьажкIаш 1965 шера дIаювргIолаш дIаоттае еза.

Кхы из хилара, белквоя доакъараш ца тоьаш дукха хало ний лу найцига. Доакъарашна тоьал белоиаш хилийтара чIоагIа лоархIаме да уж дика хьувкъачи аьтташ тIа дуккхача шерашка хулаш йола бобови культураш (бьпаш) дIаер. Цудухьа хIанзле а кийчле деза люцерн фу.

Иштта йиза йоаххо е еза кхоачам хиллал хоартолаш дIаоттаяра а. ХIаьта из гIулакх тесса леладу Навсарeи Нажай-Юртеи производствени управленешка. ДIаоттаьь ца Iеш дика дораe а дIаювча боаранга дIаккхоачале а еза хоартолаш, хIаьта дIанане а оарцагIдовла деза дикагIча фун йола хоартолаш яара а.

Оалаш да, дIадийначунга хьежжа хургва хьатIадоалар. Цудухьа кхы ха дIа ца йохийташ хIара колхозe, совхозе цIенхаьтте оарцагIденна дола ерригача культура фу кийчдаь а дIадувча боаранга дIаккхоачадаь а даккхара. Из Iалаьмате лоархIаме болх ба.

М. БРИДКОВСКИЙ,

Нохч - ГIалгIай АССР юртбоахама продуктий яхарен кийчьярай министерствон керттера агроном.

ДИКАГIЧА ОПЫТА — ШЕРРА НИКЪ

Кепа йоазон обзор

Керда, толашагIа, прогрессиви мел дар хьа а ду, Iоа а ду денна, дукхача хана хьегача къаьца. Цудухьа чIоагIа лоархIаме да уж керда хIамаш хаппахьа теркал а даь, кхы гаьна ца довлийташ, цу сахьаьте дукхача къахьегамхошка кхьаьта дIахьехтар.

Цу лоархIамерча декхарах дика лоархIаду «Ильича васкеташ» яха газет — Грознески производствени колхозни - совхозни управлене парткома а къахьегамхой депутатий районни совета а орган.

Укх тIехьарча хана цун оагIонаш тIа каст-каста «ОагIув-плакат», «ДикагIа йолча опыта оагIув», «Хьалха даттарий опытацара» яхача рубрикашта кIал кепа етт колхозно - совхозни производства новаторий толашагIа йолча методах дувцаш йола материалаш.

Масала, газета цхьан номер тIа я «Удобренецца лаьтта хьаьдар — хьувкъама лард» яха Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни агронома, № 3 йолча Сомий - баьца даарий совхоза керттерча агронома нов. Г. Черньша язьь йолкха статья. Цо дувц совхоза къахьегамхой практике тийшаб минеральнии органически удобренеех кхетамца пайда эцаш хиача дIайийна хIамаш дикагIа хьувкъаш хилара, яхаш. Тхо шера цкъа кхай картограмма оттаю боахаме. Картограмма новкъосталца агрохимеи лаьтта леладрен лабораторе Iилмаи болхлошта хов дIайийна хIамаш дегIалхдара хилалза эргIоаца азот, фосфор, калий санна йола элементаш, лаьттанца меллай, хIаьта цунга хьежжа оттаду дIайийна культура хьалххеш агротехнически балхаш дара эша технологически карта а. Картограмма данеех пайда а эцаш, агротехника лартIа кхоачашъярца минеральнии органически удобренеш ийса юкъе а кхухьаш, совхоза къахьегамхоша хIара шера дика хьувкъаду кIа, баьца даараш, сом, комараш.

КIеззига цхьа ха яьнача гIолла редакце кепа тох «Рассадах йоаца помидораш дIаер — пайдана да» яха оагIув-плакат. Автора — № 3 йолча Сомий - баьца даарий совхоза баьца даараш кхедеча бригада агронома - бригадира нов. Сорокинас долчча бесса дуьц помидораш кхай тIа дIатесса кхеар гIейленагIа хилар а уж леларна агротехниках а.

Укх шера апрель бетта бIарчча оагIув хетаю газета 1-ча Мая цIерахча колхоза дикагIа йолча оалхазараш леладеча Мария Андреевна Курносикинайна. Автаро аттача, дика кхотабеча меттаца дувц оалхазараш леладечун дикача къахьегама методах. Уйла тIаозаш да укх тайпара гIулакх. «Ильича васкеташ» яхача газета 1962 шера кепа тох оалхазараш леладеча Ермоловский совхоза дикагIа йолча оалхазараш леладечун Олюнина Нинай балха опыт, хIаьта Курноскина Мариас, из опыт хьа а ийца, шийгара керда приемаш цунна юкъе а йихьe, республике эттара дикагIа дола толамаш доах, хIара яххача котама тIехьара 165,4 фуъ гуду, хIаьта шиъ хьехархо Олюнина Нина социалистически яхье тIехьаюташ а йоала, Курноскина Марие толамаш доах яхха котамаш вIашагIтохача хана цо дикагIа йола котамаш къахаржар, дика лелаяр, гIулакх дар, дрожжеш, пенициллин, В" яха витамин, чкъаьраи даьтта, кхыйола молхаш оаь дола доакъараш ийса телар бахьан долаш. ОагIа тIа да дикагIа йолча оалхазараш леладечун портрет а тIахьехам беш шиннахьа доккхийча алапашца даь йоаув а. Кхетамца керда оттадаь цу теrах дола шинаши кIеанолташи.

Газета шоьера шаьккe оагIув дIалаьцца керте гIолла «ТолашагIа йола опыт — берригача хьайбаш леладераштa» аьнна даьча йоазона кIал кепа тох Грозненски производствени управлене опорно-хьеххама совхоза дикагIа йолча доярка Аккаева Амината дуьцар — шe доахан иштта детт а шура дукхагIа мишта йоах а. Цу совхоза хьайбаш леладераштa хетадаьча шиш сурташ доккхийча алапашца задаьча хилавцеи хоаьъй юкъера шакхе ца оагIув. Цитiча кепа тIа шура дукхагIа мишта йоаккхаргьа, ферме социалистическо эхь дикагIа вIаштIехьа мишта йоаккхаргьа.

ЧIоагIа уйла тIаозаш я «Ильича васкеташ» яхача газета номера массеха номер. 77-ча номер тIа «Республике эттара хьалха даттар» аьнна керте даьча йоазона кIал кепа техай Старо-Юртовски совхоза комбайнера Гайтемиров Саьдыкъа алатаи чуэцача даьха толамаш дуцаш йоаа «Молния». Цуьна тIехьа йоагIача газета номера оагIонц тIа комбайнера Гайтемирова дуьц шиъ опытах. Цун опыт хьа а ийца, из кха а дикагIа эрга а йоахаш, кха а дикагIа толамаш доах № 1 йолча шурий совхоза комбайнераша нн. Маковеен Воробьевен. ХIара цхьайтта минут массаза йоал цхьацца гектар сахар цар. Шиъ оагIонаш тIа «Ильича васкеташ» яхача газето тIаккха дуьц комбайнерий нн. Маковеен Воробьевен [illegible] чуэцара методах.

Газета оагIонаш тIа каст-каста хул [illegible] тохах йола материалаш. Цар тIа дуьц дикагIа йола къахьегама методаш юкъейхьар дукха партийни организацена къахьегам мишта лоаттабу, Iалашен техникаи карагIдаккхара производстве мишта ю.

Газета дукх партийно-массови кхое тIахьожама новкъостал деча группаш балха хьагIехьа а къахьегама толашагIа йола методаш производстве юкъейхьар дукха [illegible] къовсам мишта лоаттабу а.

Редакце колхозни кхетаду къахьегама хьалха латтача методашка пропаганда деш уж производстве юкъейхьарех дикай лоархIам болх хила хилар, хIара тоа из ду дикагIа, кIоаргагIа уж дешаш шиъ газета оагIонц тIа хьахьокха а гIерт из.

И. ГОЛУВЕНКО.

«СА МОТТ — СА ЖIОВХЬАР» ЦIена лебе наьна мотт

Хоза ма нагахьа санна саги ший мотт цIена буьйцаш, ваьлаш доаь дош дег чу дужаш долаш хьоалаш хилча. Вӏ хет найха сагo ший мотт бIеха буьйцаш хилча, ала гIертар ийса хьаала ца могаш дешаш харцахьа а бакъахьа а увттадеш хилча.

Бера хана деза хьавольлу саг мотт Iомабе. Из чIоагIа зоархIаме да, хIана аьлча, сага вахар, кхи деррига гIулакхаш, уйлаш — шедар, меттаца дувзаденна да. Цхьабакъда, къамаьл да хоаш хилар кхоачам бац. Мотт, хьалха вай мааллара, цIена ха беза, багара хьадоагIа хIара дош ший моттиге дIанийслуш хила веза.

Школе долалу бераш мотт Iомабара бела шоай кхетам лакхбе, Хьехархой ба царна эттара хьалха деша маIан довзийтараш, дешашта юкъе фу буваам ба, мел лоархIаме да боккъонца мотт Iомабар дIагойтараш. Наьна мотт шаьра ховш, кун къайленаш дика йовзаш хилча, эттагIа хургда кхыча къаьмий метташ Iомаде а.

Мишта Iомабу гIалгIай мотт районашкарча школашка? Цу хаттара жоп дала хьожаргда вай.

Укх деношка цу хьакъе ведашце хаьхат дера. Цо дувц беранта гIалгIай мотт Iомабара гIулакх во латт районерча школашка, яхаш. Наьна метта урок е дешара урок хилча, гIалгIай мотт цIена дIабувцац хьехархоша. Эрсий гIалгIайн маIанн нийна дешаш дувц. Масала: классе хьачувоагIа хьехархо. «Там, дежурный малав? — хоатт цо. — ХIа, хьа ва. Хьаха список отсутствующих. Там, учить дальний оан тахан? ДIа задний парта тIа вагIачо по глазам вижу, что учить дальдоацилга». Иштта кхы дIахо а.

Деша ухача беранта цу тайпара мотт хьехаьта меттане а нагийта йиш йолаш гIулакх дац. Иштта Iомабаьча меттах беранта зе мара хьабала пайда бац.

Со хилар Нохчхача Ачалкхерча юкъерча школе. ВоархIагIча классе дешара урок яр. Урок дIахьора хьехархочо Булгучева. Цу дийнахьа бераша Iомабора вайнахьа багахбуьйцам. Гуш дар Булгучевна ший болх безилга а, шийна ховр, багахбуьйцамца, литератураца ший бола безам массотта дешархошта дIабала из гIертилга а. Бераш сатийна хагIар. Леш дийна мохуьгIар цар дешнийта хьехархочо Воаой кIантах, Сиска Солсах хаьтна дуьнцача сакъерзамеча хIаманга. Шехар вийка дар, цхьабакъда, цаI дар чIоагIа новкъарле еш: де буьйца мотт цкъа эрсий дош оалийн, тIаккха гIалгIай дош оалаш буьйцар цо.

Урок дIайолалуш хьехархочо аьлар: «Тахан вай проходить дергда багахбуьйцам». Цу тайпара мотт кхетабе хала да. Эрсий меттала а дац из, гIалгIай меттала а дац. Тахан вай Iомабергба багахбуьйцам ала мегаддий, нагахьа санна из наьна меттала дешара урок яле. Эрсий меттала хилча а нийса яц из предложени. Эрсий меттала из хилча, «дергда» яха дош «проходить» яхача дешна хьалхашка латта дезар. хIана аьлча, «дергда» яхача дешна маIан «будем» яхилга да. «Багахбуьйцам сейчас оал вай? Вопроса отвечать де!», — йоах хьехархочо дIахо. «Вопроса отвечать де» яхилга гIалгIай меттаца маIала дуьйцар луш дац. ГIалгIаша хаттара жоп ле оал. Эрсий меттала а дац из. хIана аьлча, из эрсий меттала хилча «отвечайте на вопрос» ала дезар. Цул айдаьл цхьан дешархочо. «Аз всегда отвечать», — йоах цо. Хьехархочо цох гIадат дархIац, цудухьа бераша, шеж дIа а доацаш ах-астагIа буьйц мотт. «Кхы цуьнца ше кийбелургвоацилга а хайна, хитростью цох котвала венная Сиска Солса», — яхаш, хаттара жоп луш я цхьа йиIиг. Хьехархочо а бераша а дуьхьача къамаьлага ладийгIача, кхетаде хала да малагIча меттала дIахьош я таханара цар урок. Вай меттаца дукха дешаш да эрсий меттацара хьаийна. Уж да гIалгIай меттаца доаца дешаш, терминаш. Уж дита деза. Цу тайпара дешашта моллагIча меттаца а нийслу. Царех мотт бIаьхий хинна мара зе далац. Цхьабакъда, тоъ ал дезача [illegible] яха даьлча вIаштIехьдац.

«Мотт цхьаьхем хозем хина беза» — аьхаI Чехова. Эрсий мотт-м сийлахь-боккха мотт ба. Из хIара къама шоалагIа мотт а хинна дIаьттаб. Из берий тахан вай Советски Союзе мел даха халкъаш вIашагIтохаш бола воккхара мотт! «Алкха Ленина из бувцар бахьан долаш Iомадергбар за эрсий мотт», — аьхаI Маяковске ший стихотворене тIа. Вай республике мел йолча школашка хьех беранта эрсий мотт. Цхьабакъда, мотт хар уйла е, деша, дархIа хов аьнна доаьаш дац. Бераш Iомаде деза деша хам бе. «Бера дег чу десса хIама чIоагIа даьгI», — аьнаш да вай хила. Цудухьа вай декхаройда да берий дег чу хозалар, цIенадар, эздий дав мара ца доссийта. Эттара хьалхагIа из декхар тIадож хьехархошта. ХIана аьлча, уж ба беранта дуне хьаледдар. Хьехархочох сайна кхы цхьанкха сагах тешац бераш, кьаьстта аьамига долаш. Хьехархочун болх чIоагIа сий долаш ба. Цудухьа геттара зоархIаме да цо из дика дезабар, зешархошта ший беронга кхетам дIалуш, царга дика оамалаш Iомайитам ца хилар. Цу гIулакха вай цачкIьаликкено чIоагIа йоакхо ю.

Повзаткъе цхьоалагIа шу мара дац гIалгIай йоазув хьакхелла. 1923-гIча шера арадувла даьхнад «Сердало» яха газет. Цу хана деза арадувла даьнвай гIалгIай меттала книжкаш, словараш. ГIалгIай мотт зегIабоалабара, из Iилмана дIаннйбара чIоагIа къахьийгад Мальсагов Заурбика, Беков Тембота, кхычар. Цар цIераш йиццъалийта йиш яц. Цхьабакъда, Наьсарерча, Экажкъонгий-Юртарча, Ачалкхерча школашка гургдац шоана цар цхьанкха сурт. ХIана оахац уж хьаха? Къона тIехье хьалкхее эза революционни традиценна, шоай нахар, низ, хьахкъаз дIале кийча хургболаш хала гIулакха, вай вахаре боккъонна шоай моттиг хьа а лаьпа парте тешаме гIончам а хила дIахьттаргболаш. Из вIаштIехьдаргдац царна ма боагIара кхетам луш уж хьал ца кхебойя. ХIаьта цу гIулакха беза дика хьехархой.

Нохч-ГIалгIай хьехархой институте кьаьстта группаш я вайнахьа мотт, истори, литература Iомадеш. Вай республика просвещене министерство декхаройла я цигара аравоала хIара хьехархо кхетам лакха болаш, берашта дика хьеха ховргдолаш хилийта. РайОНОшкарча болхлоша а дукха болх бе беза. РайОНО заведущеш, методисташ, инспектораш декхаройла ба каст-каста [illegible] лашка ухаш, беранта мишта хьех хьежа. Цхьабакъда, таханарча дийнахьа цар цу гIулакха еш йола йоалхо гуш яц. Школашкара директораш а бац хьехархой балха дика терко еш. Из гIулакх а да сапшагIвала везаш.

Цул совгIа Нохч-ГIалгIай исторе, метта, литература Iилма-тоххама института болх а тоабе беза. Районашкарча школашка деша дагIача беранта кхачачамбеш дац хIанз арадувла учебникаш. Дешара книжкаш, словараш тоъац. ХIанз а арахецаза да эрсий-гIалгIай словарь. Дукха ха а гIалгIай меттала багахбуьйцам арахеца беза. Фаьлгаш, кицаш, легендаш долаш да хьагудаь цш книжка арадаьккхал а. Багахбуьйцам наха чIоагIа беза. Цхьабакъда, цох 1959-гIча шера Осмиев Хьамзата «ГIалгIай фольклор» аьнна цIи тилла арахийца аьамига книжка мара хIанз дац. ХIаьта наха дуьнга сатувса дукха ха я.

Саид ЧАХКИЕВ.

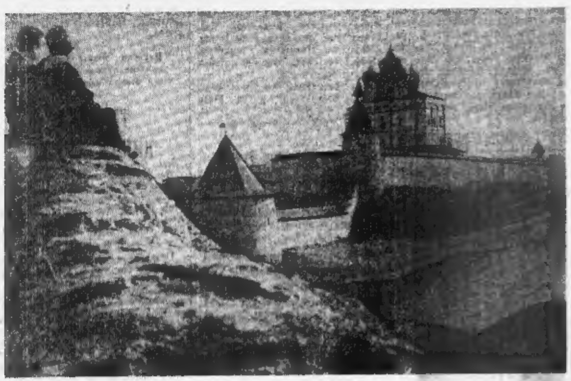

Шерагара шу массала доал къонуш а къаьнара Псков.

Революци хиллалехьа укхаза яр кхо собор, йиъ монастырь, шийтта килаз, пхийтта часовни.

ХIанз кхы тайпа город я из, кхы архитектура, кхыйола оамал а Iаьдал а долаш.

ТIом чаккхбаьнначул тIехьагIарча шерашка ораштех оаккъарам шкъера хьалъотта Псков Iалаьнгте сихача темпаца дегIаера. Кремла ленаькара дIайнйшар дика цIенош а дагIаш йола Iалаьнгте хоза уйлаш. Хокеи дивац бах Псковера наха. ХIара шаьлагIорд — дешар ю. Городе хьайкийнай 21 школа, педагогически институт, техникумаш, медицински музыкальни училищаш. Дукха я Пскове берий бешанаши яслеши, хIаьта медицински учреждении тIом хилалехьарчул шоазза дукхагIа я.

Хьалхенай керда заводаш — машинаш, гаьнарча буьнанна аппаратураш хьаю, автоматически телефони станцеш, гIоаллоний деталей заводаш. ХIанз укхаза а 32 предприяти. ТIом хиллалехьа хьалхарчул 8-зза дукхагIа продукци арахоьйц цар [illegible].

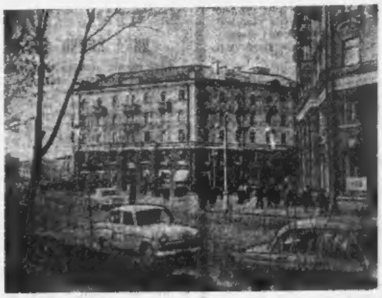

Парте лоIамах, советски сагакъахьегамхочуи къинарца къаьнарча Псковна къонаи шхаенний...

Суртаж тIахь города эттара а къаьнагIа доал дакъа — Кремль. Великая яхача хи йисте я из. Уж чIоЙ гIирсам а чIоагIаленаш а хьалхьай 13-ча бIаьшере (аьрдехьарча сурт); городера Октябрьски проспект.

В. Мастюковеи
Е. Кассинеи сурташ.
ТАСС фотохроника.

Доьзол дечьара

Герз карарча агрессеца кхерам тIатувс

ПАРИЖ, 20 ноябрь. (ТАСС). «Самолеташ ялх сахьата балла а киикъ баллаш Стэнливилера 500 бельгийски парашютист латтача кхачталца», — хоам бу Бельге арадувлача «Газет ван Антверпен» яхача газето. Цу газето бечa хоамах, Бельгера дIабоалла хе чIоагIа лочкъаьнь а йолаш арабаьнна бельгийски парашютисташ хIина Атлантически океана къулби-малхбузеаьхьарча даькъа тIарча Англе доалахьарча Святая Елена Вознесени яхача гIайраш тIа латт. Франс Пресса агентства корреспондента Брюсселера бечa хоамах, бельгийски парашютисташ Лимбургерча бельгийски тIема бевера дIабигаб американски самолеташ. Бельге къаман оборона министерства гарга долча гIоллрашка цхьанкха е хIама дувца тиганзар Конгона юкъ ядача районашка бельгийски парашютисташ фу лоьрхIа бахийтаб яхача дешах.

Цхьан хана Франс Пресса агентства Брюсселера хьаххейкайар Конго дIаводача хина бельгийски парламента депутата, социально-христиански парте члена Антуан Сантрена из заявлени. Хьаха, Конго бельгийски хиннача зана, колониальни администраца гIулакх деш хиннача Сэнтрэна цу заявлене тIа Бельге правительствага тIаьехам баьб цигара европейски мехкий гражданаш «кIалхорбаха» аьнна бахьан а оттадь Стэнливиле парашютисташ бахийтара.

НАЁМНИКАШ СТЭНЛИВИЛА ТIАЛАЬХКАБ

НЬЮ-ЙОРК, 20 ноябрь. (ТАСС). КIайча наемниккий отрядашан леопольдовильски бIуний доакъошек наступлени йолаьй город Стэнливила — конголезски повстанций чIоагIалонна. Къулбельеафрикански наемник Майкл Хор керте латта пхелагIа отряд Киндуна къилбаседа-малхбоалегахьа 100 километр гаьна хила мегаш улача город Пушкана (Маньема яха провинци) гаргагIертай. Хора отряда кира е массеж бронемашина Iалашате дукха грузовикаш. АП агентства корреспондента Киндура бечa хоамах, Хора низех дIакхийттай еллагIа «Бельгийско-конголезски ударни отряд». Наступлени еш долча ахьа эзари ах эзари саг юкъеволча Чомбе эскара керте латт 400 саг гаргга бельгийски, английски, къулбехьеафрикански, къулбехьеродезийски наемникаш. Наступленена гIо деш я кубински контрреволюционерашлелхаш йола «В-26» а «Т-6» а яха американски самолеташ.

Тамашийна хIама

ВАШИНГТОН, 21 ноябрь. (ТАСС). Укх шера 27 марта 114 саг а вуьш, 750 миллион доллара зулам ве е деш Аляске молх агаро Iахмахоштта цIакхаа а белгал ца доьначча тайпара лекха айеаьй океана хио. Кхаь моттигера 15 метр совгIа айеввай Аляска яхача залива хио.

Укх шера аьлхи США торговле министерства кьаьстача службо бечa гидрографически толхамo хьехкхар, Аляска яхача залива хио юкъера лоархIача 10 метр айенна хилар.

Мохка столица город Бейрута центра.

В. Черединцева сурт.
ТАСС фотохроника.

Музея залашка гIолла

Нохч-ГIалгIай краеведчески музея залашка гIолла дийнначоа бIаргагу дукха керда, сакъерзаме хIамаш. Вай республикерча музее дувц Нохч-ГIалгIайчоа къахьегамхоша мишта дегIайоалаю революционни традиценш, мехкадьттахоша, машинашъераша, химикаша, энергетикаша мишта дегIайоалаю экономика.

...ЧIоагIа сакъердаме я революцеца хилла ха хьахьоакхача отделе. Нохч-ГIалгIайчоне тохкаш деш корабаь кхертIо — бIаьшерашка наха пайда ийца производства ночах з хьагойтам. Уж коральй Кхазапа-Iам болча районе. Дукхьал кхертIой да уж, сага вулгашца хьекха, ийсаль. Терки тIиозаш да Терка йисте а Мужече а кораль экспонаташ. Цар хьагойт цу хана нах доаха леладеш хиннилга, къаьстта жа. Мекенски станицана юхе аьккача гуннашкара корааьд ший тайпара саг дIаводлаш хинна кана. Саг дIаводлаш хинна Кавказа Къилбаседа — Малхбузе Майкопски культура хьисапе.

Музее йолаш я Серженъ-Юрта гулъаь дукха материал — доахана статуэткаш, тIедках, муIах аь изадеш, Iаларчий бовхьаш, иштта кхы дукха а. Цар е хьагойт Серженъ-Юртарча бахархоша дашта оалаш, чаралчаь деш, металлах кьча охтахлашка дашта оахаш хиннилга. Сакъердамера археологически памятникаш корадаьд Нохч-ГIалгIайчене — цар хьагойт хьалхарча е акъерча а замай вахар.

Революци хилалехьарча экспозицена хьежачоа кхетаде хала дац нохчийн цIалгIайн хьахинна, Къилбаседа Кавказе тетараш, гребенски казакаш тIабьхьа ха а цар истори а. Терка тIа Пугачев Емельян хиншa ха йоаш. Цу отдела цхьайолча стендашна хьагойт лоамароша царизмана дукхьал лоаттабаь къовсам. Цхьайола экспонаташ чIоагIа сакъердаме я. Из а Шамала печать а приказ а тIайола шиъа лист, Шамала юкъейоланаь наькха тIа еха знакаш, Хьажа-Мурада тур, иштта кхыйола а хIамаш. Революци хилалехьарча экспозицена дика дувц Нохч-ГIалгIайчене сейлане бахьяр поэташ Лермонтов, Полежаев, писателий Грибоедов, Толстой хилар.

Нохч-ГIалгIай халкъа истори дIаьхий да — новстагIчоа дукхьал лоаттабаь къовсам, граждански тIом лоаттабаь шераш дуьш. Хьаькех мел бокхха лоархIам болаш хилар [illegible] революцена дукхьал лоаттабаьча къовсам.

Вайна хьалханка да Терски области 1909-ча шера большевикий кулгалхочун С. М. Кирова, Терски республика совнаркома хьалхарча председателя, профессиональни революционера Ноя Буачидзе, Терски республика совнаркома халкъа комиссара Ахриев Гапура сурташ, къеча волчий кулгалхочун А. Шерипова боест, иштта кхычараш. Йоккха моттиг дIалоаш отделе Ленина вайтача Россе юга чрезвычайни комиссара Орджоникидзе Серго.

ЦIабаьлар граждански тIом. Болхой класса хьалхашка декхар эттар мехкадьтта промыслаш, заводаш оахаметтаоттаенга. Укхаза бIаргагу хьалхара массови субботникаш. Грозненски пролетариата еша ЦIеча Байракха Орден. Шиъ шераш ах шерал Грозненча мехкадьтта промышленноста пхе шера план кхоачашъяр бахьан долаш Ленина орден ССР Союза ВЦИК-а Президиума Грамотеш елар. Ленина орден музее хьоттаьлатт.

Республике индустриализаци ярa цхьана чIоагIа къовсам лоаттабу къахьегамхоша юрта боахама коллективизаци яра а. ЧIоагIа латт классови къовсам. Колхозни строя моастагIа я кулачество. Хьалхарча колхозашца кишар бац цар. Экспозицешка да сурташ, цу хангарча газеташ тIара статьяш, цутIа ярон новкъоал йоазкаш лоаттабаьча къовсаме моастагIана кийна волхозни болаж хьалхара шионер Куцукхов Муса. Экспозице йистейоал вай мехка социализм котъяьнна хиларах тешал деча материалашца, боккъонца вай мехка культурни революци хиларца. Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа дакъа лаьцарий, Даьхе лоралърий орденаш, медалаш, гера, маьхера [illegible].

...Нурадилов Ханпаший боест. 920 немецкий фашист вийнача нохчий сий долча вийнй тIеша хинъ буьц. Сакъердамера материалаш я экспозице. Цига хуьш 1942-ча шера Грозне стрелкови дивизи дIалангIйоллрах. Дивизе даькъа лаьцача кагирхоша МагIалбике болабаь хинъ сийленца йоле хьаьчар. ТIешах лаьца дукха балхаш да музее.

Музея экономика зала чу воалачун бIарг кхет мехкадьтта чакхдоакхача отделах. Укхаза хьахьекх низ болча, йоаккхача хинее, мехкадьтта центр волча город Грознерча заводий, фабрикай болх. Цифраша, документаша, сурташа хьахьокх эттара хьакха Грозне йилача мехкадьтта чакхдоакхача «Ахвердов-К°» фирма аьнна завод мара ца хиннача Грознерча промышленностах дегIаена, шо бола промышленность хилар. ХIанз Грозне арахец 60 гаргга тайп-тайпара мехкадьтта продукташ. Цига хьоттадаьд эттара хьалхарча мехкадьтта промышленносте болх баьчар сурташ а.

Цу отдела шоллагIа стенд хетаьй Грознерча къахьегама ЦIеча Байракха ордел леладеча мехкадьтта чакхдоалача завода. Экспозице юкъе я мехкадьтта сийрда продукташ индустриальни даттаций хьаду вай мехка хьаль устинаеха.

[illegible] вIаштIехьаькхий музее крекинг-завода, мехкадьтта завода, нийзанца стендаш. Кхаьта хьагойт цар истори. Иштта ба уха музея экспозицей бакъа бола чулоацам. Тхона хетачох цо дукха новкъостах ду музее баьхкача наьха культурни беараш лакхбара.

И. ЩЕРБАКОВ,
Краеведческо музея воккхагIа воле Iилман болхло.

Бахача наха — дикагIа гIулакх

Вай керте йоккха йоакхо ю къахьегамхой вахара хьал тоабара. Бартте ший керттерчарех цхьа декхар лоархI цох. Из декхар кхоачашдеча дукха дакъа доац быта предприятешка. Из дика кхеча а деш, бахача нахаза дикхха гIулакх ду вай республика бахача наха бытовой гIулакш дара Управлене дукхача болхлоша. Ерригга хьайнйцача Управлене укх шера 9 бетта балха ший 102 процент кхоачашъяьй. ХIаьта цхьацайолча кун предприятеша, масала, нов. Мержоева хьалхие лелаеча МагIалбика быткомбинато, Грознерча ни. Григорьева Амерхалкинец керте латтача № 1-и № 2-и йолча быткомбинаташ, Гудермесерча нов. Столбова кулгалдеча быткомбинато, кхычар а гаьнна тIехкховчашъяьй шоай плана.

Болх во бац укх бетта а. Шера йоагIа плана толамца кхоачашъяра тIейбийрзa болх бу хIанз тха балхлошна.

Хадданза де дезаш ярдлой-тайпара а ба бахача наха деш дала бытовой гIулакх. Из гIулакх дукхача министерствашта ведомствашта дийкъа лeладеш хилларо низза кхоачашдайтац бахача найха хьашташ. ЛаьрххIа из гIулакх деш йолча тха Управлене санна леладан из цу министерствашта ведомствашта. Цар шоай моллагIдола гIулакх лоархI цох. Цудухьа мадоаттIара дац цар из гIулакх. Масала, юртбоахама продукташ яхарей къийчъярей министерства укх шера 9 бетта йоагIа бахача наха гIулакх дара план 12 процент мара кхоачашъяьзар, хIаьта «Респотребсоюзо» — 4 процент. Уж да ерригга республика хьайнйцача бахача наха бытовой гIулакх дара план цу 9 бетта 93 процент мара кхоачаш ца яра бахьнаш.

Из гIулакх тоаде лерхIам укх шера Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето бахьа сопамах «Респотребсоюзагара» бытовой мастерскеш республика коммунальни боахамгара парикмахерскеш тхога хьаелар. Уж хьатохарча тха предприятеш 500-нел тIехьалар, хIаьта республике бахача наха деча деррига бытовой гIулакхах 46 процент хиннaчара 62 [illegible].

Бытовой предприятеш цхьан Управлене вIашагIтохарга дIахо хьорголош ю. Из актуальни проблема а хинна дIаьттай. СихагIа чакх ю йоалаж дукхагIа пайда баргба цох.

Бахача наха гIулакх дара тоьал опыт кхе а тха предприятей балха юкъе хIанз а дукха кхоачашбоацараш да. Лета я бахача наха гIулакх дара культура, къахьегамхой дега мехеттара ац хIамаьта ремонт, балхаьта механизаци ала, дикагIа йола метотаж керда технологи мела юкъехуьл, хIанз а хIадаьнаьлаш цхьаболча шиха квитанции а ца луш балхаш делга.

Бахача наха деш дола гIулакх тоадара шерагIа юкъеоза лерхI республика предприятеш. Грозне «Металлист» яхача заводо бахача наьха заказех аьнна цлентеш лерда, долаш долчарна ремонт еръя, мебельни фабрико мебель, кухни инвентарь, «художник» яхача фабрико йоалакхаш, халчеш, косынкаш, шарфаш еръя, и. кх. дI.

Дукха бытовой предприятеш хьакъе лерхI. Грозне 1965 шера хьалъергья шера 400 эзар сом мах бола бахача наха гIулакх ду сатем, хIаьта МагIалбике — шера 120 эзар сом мах бола бытовой комбинат. Бытовой техника нисъалоала мастерскеш хьалъергья Орджоникидзевски Асински яхача станицешка, Наьсарен-Вокзале, Гвардейски яхача [illegible].

Укх шера балх бе йоллургья Грознерча Калиниен Войковен цIерача поселкашкара бытовой комбинатеш, Гудермесски шоссера чоалханерча бытовой техникала ремонт ю мастерской.

ХIанз Грозне йолча кога гIирса ремонт еча ерригача кагийча мастерскеш йоккха 5 мастерски еръя. Кога гIирса ремонт еча эттара хьалха юкъейоаллерья хинн: эйра тохача полиэтилен кIурваш, тIехнахьа хьекха ПКРТ-ЗА яха лак, профилактически подметкаш, лоалабаь напрона кIоажош, телча дираш санна дола эйраш, кога гIирс цIенбеча а кердa боахкача а ОС-1-и ОС-2-и яха препараташ.

Грознерча обувной фабрике цIагIа лелаю мaьчаш еръя, цIагIа леладе йола товараш хинна дIателаш моттигашка [illegible] хургья.

Юрта бахача наха бытовой гIулакх дара цIагIа лелаю техника, кога гIирс, барахьа тоадеш йола дIаюза уха мастерскеш хургья.

Цу керригнена йиш хулийтаргья бахача наха дикагIа бытовой гIулакх де. Из гIулакх тоадара тIакхожаш лоаттабе а бытовой предприятей болх тоабара йоакхо е а декхаройла я моттигера партийни, советски, комсомольски организацеш. Шерде дезза горрайисполкомашкарча штате йоалцача бахача наха бытовой гIулакх дара отделаша горрайбыткомбинатанта деш дола новкъостал.

Н. МУРАВИЦКИЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча бахача наха бытовой гIулакх дара Управлене воккхагIвола инженер.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ, ХЬАЛХАГIА АЛА — ТIАККХА ГАЗ!

АГВ-80 а АГВ-120 а яхача хий дIоахдергех пайда эцара бокъонаш

1. Горелкаш хьаллашдарех приборага йоалча газопровода тIарeх кранаш тешаме дIакъайлайий хьажа — тоска пайдаьлер хьалла.

2. Хий дIоахдергаш пайда эца шоаш доладаленьа а цо баьх бача хана а тунгалго фо хьалъозий хьажа. Цу гIулакха латаш цIилостоpr дIатIаIаьа тунгаш дIатъуьлача ногIаргах довлача Iурга. Нагахьа санна цIилосторга ала ногIарга хIалтIоаля дIачуузе — фо лерттIа хьалъозаш да, нагахьа санна цIилосторга ала ногIарга юхера шхабетталойя е бойя — фо хьалъозац. хий дIоахдергах пайда эца мегаргбац.

3. Фо хьалъоааш хуле газови прибор хьаллотте долаш, цу гIулакха:

а) тоска пайдаьлер, газопровода тIара е горелкаш хьаллашдара а кран хьаелла;

б) цIилосторг хьал а доглайна, цул ала запальника дIатIаIаьо;

в) электромагнитни клапана кнопка дIатIа а тоIайна, запальника чура араула газ хьаллоттанийна хьажа; хий дIоахдерг болх беш хуле запальника дагаш йоаге хьал еш;

г) нагахьа санна запальника чура газ аIнаьа, цо ногIарга хьал ца лотте 2 минут хьалача гIолла тоска чу фо чухоттийта. чул тIехьагIа мара;

д) 1 — 2 минуте дIатIаттоIаьа лоаттае кнопка, цул тIехьагIа кнопка дIахена, цу хана керттерча горелка массе Iурга чу лотталa еза газ. Нагахьа санна газ хьал ца лоталойя, керттерча горелка чу газ бокъонна хьалаттанна халлаца кнопка дIатIаттоIаь лоаттае.

4. Газ боаррашагIа йоагарбелаш нийсъе фо найсдеча регулятора новкъостаьца.

5. Хий дIоахдергаш пайда эца баьнначул тIехьагIа цIагIа дIаяьъола горелка, запальника, хий дIоахдергa тIайоагIача газопровода тIара краныш.

6. Газ Iоухаш хуле (Желе, цIа йоале) газопровод хьайоллалуча йолла кран дIакъоала, сихха хьеха аварийни служба 04 телефон а теха, цIагIа фо чукхетайта, цIагIа чу цIераш ма летае, электроприборех пайда ма эца.

Трест «Чечингаз».

Город Грозне, Маяковски улицагIа 113, яхача гр-кеc Маслова Любовь Михайловнас суде денад Ростовски области гор. Шахты, Базови переулкагIа, 5, вахаш волча ший марагара гр-нин Маслов Александр Мефодьевичагара ше хьалларах доле дош.

Дош дуццаргда гор. Шахты халкъа суде.

Город Грозне, Конотопская улицагIа, 119-ча цIагIа, вахача гражданина Назаров Василий Тихоновича суде денад город Георгиевск, «Советская Россия» яхача колхоза МТ яха гражданка Назарова Вера Карповна ше йитарах доле дош.

Дош дуццаргда город Георгиевска халкъа суде.

Город Грозне, Спартака улицагIа 52, кв. 18, яхача Шевченко Галина Сергеевнас суде денад город Грозне, Юная Смена яхача улицагIа, вахача ший марагара Федоров Виктор Кузьмичагара ше хьалларах доле дош.

Дош дуццаргда Октябрьски район халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 18. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктоахама секретара — 2-45-48; партийни вахарех, промышленности, юртбахамех, кехаташ отделий — 2-25-72; корректорсе — 2-00-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 18. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-00-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции.

СФ02312. Заказ 6815.